Türk-İş

SAYI: 100

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

Türk-İş

AYLIK DERGİ

HAZİRAN
1972
YIL : 9
SAYI : 100

FİATI : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE : 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotoğraf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :
Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır Sokak No. 8
ANKARA
Telefon : 17 91 36

- Türk-İş Dergisi Basın Ahlâk Yasasına uyar.
- Türk-İş Basın ve Halkla Münasebetler Merkezi tarafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu sayısı, Ankara'da BAŞNUR Matbaasında dizilmiş, tertiplenmiş ve basılmış; klişeler, Doğan Klişede yapılmıştır.

Saygıdeğer

Türk - İş Okuru,

Son aylar içinde kamuoyunu çok yakından ilgilendiren bir konu, daha kesin ve açıklık kazanarak geniş bir çevrenin dikkatlerini üzerine çekti. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mali dengesinin gittikçe bozulduğu ve işçi haklarında bazı kısıtlamalara gidileceği yolundaki yayın ve iddialar, Haziran ayı sonlarında yapılan Sigorta Genel Kurulunda önemle ele alındı, tartışmalar oldu, ilgililer kesin teminat vererek bu konudaki kuşkuların yersiz olduğunu belirtti.

Bir buçuk milyon işçinin kaderini bağladığı bir Kurumun, böylesine bir tartışma içine sokulması ve kazanılmış işçi haklarının geri alınacağı şeklindeki beyanlar, gerçekten büyük bir önem kazanıyordu. Genel Kurulda konuşan Başbakan Ferit Melen ve Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, konunun çok hasas olduğunu ve yersiz kaygılara kapılmamak gerekliğini açıkladı. Hükümet başkanı ile bir hükümet üyesinin bu yoldaki teminatı, başta işçi çevreleri olmak üzere, ilgililer tarafından memnunlukla karşılandı.

Bütün bu propagandalar ve teminatların ötesinde bir gerçeği kabul etmek zorunluğu var. Sosyal Sigortalar Kurumu, iddia edildiği gibi olmasa dahi, bir mali sıkıntı içinde bulunuyor. Ancak bu sıkıntı, kazanılmış işçi haklarının geri alınacağı iddialarını doğrulayamaz. Çünkü dünyanın hiçbir ülkesinde, sosyal güvenlik müesseseleri, üyelerini böylesine bir kuşku içinde bırakmamıştır ve bırakmayacaktır. Önemli olan, sıkıntının nasıl giderilebileceğinin saptanmasıdır. Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulu ise, bu yolda gerçekten önemli kararlar almıştır, temennilerde bulunmuştur. Bu sayımızda, Genel Kurul çalışmaları ve Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un bir gazetenin açmış olduğu ankete verdiği cevabı bulacaksınız.

★ ★ ★

Haziran ayı içinde cereyan eden bir önemli olay da, 30 Senatör'ün Sosyal Sigortalar Kurumunun ilaç fabrikası kurmasına karşı harekete geçmiş olmaları... 30 Senatör, Anayasa Mahkemesine başvurarak, bu yoldaki kanunun iptalini istediler. Türk-İş tarafından büyük bir tepki ile karşılanan bu hareket ile ilgili olarak bir yazımızı bu sayımızda okuyabilirsiniz.

★ ★ ★

Bu ayın olayları yanında, dergimizde, «İktisadi Devlet Teşekküllerinin sorunları ve çözüm yolları» başlığı altında bir yazımızı ilgi ile izleyeceğiniz kanısındayız. Geniş bir araştırma sonucu hazırlanan bu yazıdan ayrı olarak, Sosyal Güvenlik Fonlarının kullanılışı hakkında geçen sayı başladığımız makalemizin son bölümü de yer almaktadır.

Saygılarımızla

SUNAY, MELEN ve BAKANLAR SOSYAL SİGORTALAR KURUMU GENEL KURULUNDA...
Her yıldan daha büyük bir önem kazanan toplantı

Sosyal Sigortalar Kurumu 27'nci Genel Kurulu yapıldı

Çalışma Bakanı Uzuner, işçilerin kazanılmış haklarının geri alınacağı şeklindeki beyanların asılsız olduğunu söyledi..

Mayıs ayında başlayan tartışma Haziran içinde de bütün şiddetli ile devam etti. Sosyal sigortalar Kurumunun geleceğinin tehlikede olduğu ve işçi haklarında bazı kısıntıların yapılacağı iddiaları öylesine yaygın bir hale getirildi ki, 26 Haziran'da yapılan Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurul'u ayrı bir önem kazandı.

GENEL KURUL

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzunre'in konuşması ile Ankara'da çalışmalarına başlayan Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kuruluna, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Ferit Melen, Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhuttin Taylan ve çok sayıda Bakan katıldı.

UZUNER'İN KONUŞMASI

İstihdam sorunlarının çözümlenebildiği, çalışma koşularının rasyonelleştirildiği, sosyal güzenlik kapsamının yayınlaştırıldığı oranlarda insan hakları ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmiş olacağını söyleyerek konuşmasına başlayan Çalışma Bakanı Uzuner, 1964 yılında Türkiye'de 300 bin sigortalı işçi olduğunu, bu sayının bugün 1.5 milyona yükseldiğini açıkladı ve «**Esnaf ve sanatkarlarla öbür bağımsız çalışanların sigortalanmasıyla tarım dışı sektörde çalışanların tümünün sosyal güvenliği sağlanmış olacaktır»** dedi.

Uzuner, tarım kesiminde çalışan işçilerin de sosyal güvenlik kapsamına alınması için çalışmaların sürdürüldüğünü anlattı.

Sosyal Sigortalar Kurumunun son günlerde bir tartışma konusu yapıldığını, kazanılmış haklar geri alınıyor, şeklindeki beyanların geleceklerini Kurum'a bağlamış sigortalılarla hak sahiplerinin dirliklerini bozduğunu söyleyen Çalışma Bakanı bu konuda şöyle dedi :

> «Yersiz kaygılara kapılmaya gerek yoktur. Amacımız, sigortanın geleceği üzerinde duyulan kaygıları giderecek tedbirleri aramak ve almak yoluyla sigortalıların ve hak sahiplerinin durumunu geleceğini daha sağlam bir güvenceye kavuşturmaktır. Kanıma göre, kazanılmiş hakların en değerlisi sosyal güvenlik hakkına sahip ol-

MELEN ve SUNAY TOPLANTIYI İZLİYOR
Başbakan da teminat verdi

mamızdır.

Sosyal Sigortalar Kurumunun mali dengesinin bozulduğunun bir gerçek olduğunu söyleyen Çalışma Bakanı, **«Öyle ki içindeki gelir-gider dengesi. Kurum'un yakın geleceği üzerinde kaygı duyulmasına yol açmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu mali ve aktüeryal dengesinin gelecekteki sigortalı haklarını tehlikeye düşürecek ölçüde sarsılmış olduğu bir gerçektir»** dedi.

Çalışma Bakanı, Kurumun malî durumunu düzenletmek için bazı tedbirlere başvurmanın zorunlu olduğunu söyleyerek, bu tedbirleri sıraladı. Uzuner, sigorta prim oranlarında bir arttırmaya gidilmesini, primlerin tam taplanması için tedbirler alınmasını, sigorta fonlarının değerlendirilmesini düşünülen tedbirler olarak gösterdi.

Uzuner, bu konudaki görüşlerini açıklarken, Kurumun sigorta primlerinin tam olarak taplayamadığını anlattı ve işverenlerden 1 milyar 125 milyon liraya yakın prim alacakları olduğunu açıkladı. Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, konuşmasında, emekli, dul ve yetim aylıklarını, yükselen yaşama şartlarına paranın satın alma güçündeki değişmelere uydurmak için çalışmaların sürdürüldüğünü de söyledi.

BAŞBAKAN'IN KONUŞMASI

Çalışma Bakanı'nın bu konuşmasından sonra Başbakan Ferit Melen söz alarak, çalışma hayatının başlıca sorunlarına ilişkin görüşlerini açıkladı.

Başbakan Ferit Melen, işçi emekliliği yaşının yükseltileceği yolundaki iddialar üzerinde durarak **«Kanunla verilmiş hakların, kazanılmış hakların geri alınması elbette söz konusu olamaz ve olmayacaktır»** dedi.

Melen, konuşmasının başında, sosyal güvenlik kavramı üzerinde durarak bu konudaki görüşlerini açıkladı.

«Sosyal güvenlik, sosyal devletin, modern refah devleti fikrinin tabii bir sonucudur» diyen Başbakan Melen, bu hizmetin dünya ölçusunde bir anlam ve uygulama alanı kazandığını söyledi. Türkiye'deki sosyal güvenlik alanında yapılan çalışmaları anlatan Ferit Melen daha sonra şöyle dedi :

> «Geçen yıl yürürlüğe giren BAĞ-KUR Kanunu ile bağımsız çalışan esnaf ve sanatkârlarla serbest meslek sahiplerinin sosyal sigortalar kapsamına alınanması, yeni ve ileri bir adım teşkil etmiş, böylece Sosyal Sigortalar Kurumu vatandaş kitlesi aileleriyle birlikte sosyal güvenliğin koruyucu alanı içine girmişlerdir.»

Başbakan Ferit Melen 1972 yılı sonunda sigortalı işçilerin eş ve çocuklarının sağlık yardımlarından bütün illerde yararlandırılacaklarını da sözlerine ekledi.

Konuşmasında sosyal güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi konusu üzerinde de duran başbakan Ferit Melen şunları söyledi :

> «Sosyal güvenlik tedbirlerinin kalkınma plânı disiplini içinde gerçekleştirilmesi gerekir. Kalkınma plânının millî ihtiyaçlarımızla malî, iktisadî kaynaklarımızı denge haline getiren esasları dışında sosyal güvenliğin gelişi-güzel tedbirlere ve hükümlere bağlanması asla söz konusu olamaz. Sosyal bakımdan temenniye değer bir çok ileri hükümlerin iktisadî

GENEL KURULA KATILAN DELEGELERİN BİR KISMI...
«İşçi hakları geri alınamaz»

ve malî yönden mevcut imkân ve kaynaklarla sınırlı olarak gerçekleştirilebileceği asla gözden uzak tutulmamak gerekir.»

Başbakan Ferit Melen Sosyal Sigortalar Kurumu genel Kurulunda yaptığı konuşmada daha sonra işçi emekliliği konusunda yapılan tartışmalar üzerinde durdu, kazanılmış hakların geri alınmasının söz konusu olamıyacağını belirten Melen, şöyle dedi :

«— Ancak bugün kanunî hakların geri alınıp alınmayacağı meselesinde daha önemli olan husus, iktisadî ve sosyal meselelerimizin çözümünde plân dışı, akıl dışı politik davranışların sebep olacağı çıkmazlardır.»

Melen şöyle devam etti :

«—Biz, sorumluluğu bizim Hükûmet dönemimizin gerisinde başlamış olan bu konunun, kazanılmış haklara dokunulmadan, çağdaş ilim ve tekniğin ışığında tüm olarak milletimizin demokratik plânlı kalkınması yolunda, hissi davranışlardan uzak, akılcı karar ve tedbirlerle ve uzun vedede çalışan vatandaşlarımız gibi bütün toplumumuzun yararına çözüm getireceği bir düzene kavuşturulmasına taraftarız

Başbakan Melen Konuşmasının son bölümünde,

«Bugün, yarın ve hiçbir zaman birbirimize karşı olacak bir ülkede değiliz« diyerek sözlerini söyle tamamladı :

«Özellikle bugün çok güç şartlar içinde geçiyoruz. Yıkıcı, bölücü ayırıcı zehirleyici unsurların kökünün kazanması için çalışılmaktadır. Güven ve istikrar havası, yurda huzur getirmeye başlamıştır. Yeni sanayileşme hamlelerine başlıyoruz. Gelişme hızımızı daha da süratlendirmek kararındayız. Refahın yaygın hale getirilmesi yine halkınmamızın unsurlarından birisi olacaktır. Bu görüşle Sosyal Sigortalar Kurumu'nun gelişmesini, güçlenmesini bir Hükûmet politikası olarak ele almış bulunuyoruz.»

TÜRK-İŞ GENEL SEKRETERİ HALİL TUNÇ GENEL KURULDA KONUŞUYOR
«Kurum batıyor yaygaraları insafsızlıktır»

HALİL TUNÇ'UN KONUŞMASI

Başbakan Ferit Melen'in konuşmasından sonra Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kuruluda, Türk-İş Genel Sekreter Halil Tunç söz aldı.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bir malî bunalıma düştüğü yolundaki iddialara değinen Tunç, «**Objektif kriterlere dayanmayan hesaplarla ve gerekli tedbirler alınmadan, kurum batıyor, yaygaraları insafsızlıktır. Islahat tedbirleri alındığı gün hiçbir işçi hakkı kısıtlanmadan hizmetlerin görülebileceği kanısındayız»** dedi.

Tunç, Genel Kurul'da şu konuşmayı yaptı :

«Bugün çeyrek asra varan Sosyal Güvenlik Müessesemizin bir Genel Kurul'unu daha yapıyoruz. Ancak bugüne kadar yaptığımız Genel Kurul'lardan değişik bir anlamı olan 27. Genel Kurul Türk İşçi Hareketi bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Yurdumuzda bugünlerde en çok tartışma konusu olan muhakkak ki sosyal güvenlik müessesemizin içinde bulunduğu durumdur. Yalnız bu tartışma konusu bugün başlatılmamıştır. Daha senelerce önce Sosyal Sigortalar Kurumunun mali olanaklarının yetersiz olduğu ısrarlı ve plânlı şekilde kamuoyuna yansıtılmak istenmiştir. Biraz sonra genel hatlarıyla açıklıyacağım gibi acaba Sosyal Sigortalar Kurumu gerçekten maksatlı ve sistemli olarak kamuoyuna yansıtıldığı gibi midir? Yoksa alınması lazım gelen tedbirler zamanında alınmadığı için bu hale mi düşmüştür?

Türk İşçi Hareketi sayın Bakanlarımızın dediği gibi, hadiseleri devamlı olarak soğukkanlı ve her türlü duygusal düşünceler ötesinde, plân ilkelerine, matematik verilere ve her şeyen önce yurt sevgisine, yurdun bütünlüğüne, yurdun yararına bir espiri içinde bakmış egoistçe bir davranış içinde olmamış, haklı olduğu konularda dahi temkinli hareket etmeyi, ve barışçı çözüm yolları aradıktan sonra meselelerini kamuoyuna maletmeyi ana prensip olarak benimsemiştir.

Bu konuyu kamuoyuna biz yansıtmadık. Aksine dedik ki lüzumsuz bir tartışmaya giriliyor. Bunun tartışma yeri basın değil kamuoyu değil Genel Kurul'umuzdur. Bu tartışmayı kesin çünkü işçi huzursuz.

SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

Her vesile ile söylediğimiz gibi, bugün her zamankinden daha çok çalışma mecburiyetindeyiz. İşçinin bu kabil sloganlarla, bu kabil tartışmalar-

la çalışma şevkini kırmaya kimsenin hakkı yoktur.

Ve yine Çalışma Bakanımız teminat vermesine rağmen üzülerek görüyoruz ki Genel Kurul'a sunulan raporda Zelenka isimli yabancı uzmanın iki aylık çok kısa bir sürede yalnız dört kişiyle teması sonucu ortaya attığı önerilere sanki uzun bir inceleme mahsülü, sanki bilimsel verilere dayanarak ortaya çıkmış bir görüş gibi bazı çevreler sıkı sıkıya sarıldılar. Biz egoist değiliz dedik, biz gerektiğinde toplumun diğer kesimleri yararına feragatta bulunacağız. Ama yüzde yüz haklı olduğumuz bir konuda aynı toplum içerisindeki sosyal gruplar da bizim haklarımıza saygı göstersinler.

Şimdi sırasıyla alınması lazım gelen tedbirlerden ve sosyal güvenlik sistemimizin bugüne kadar neden, böyle tartışmalı zikzak çizerek istediğimiz hedefe ulaşmamasının nedenlerini 1,5 milyon işçi adına açıklamaya çalışacağım.

Hadisenin başlangıçı 1963 yılına dayanır. Türk İşçi Hareketinin gönül bağladığı kalkınma plânı ekonomik kalkınmayı bir plâna bağlanma eksprisi 1963 yılında başlar. Plânı ilk defa desteklenmiş, benimsemiş ve temsil ettiği kitleye de kayıtsız şartsız benimsetmiş bir toplumun temsilcisi olarak şunu söylemek istiyorum:

Hükümet yetkilileri plâna bizim kadar sadık kalmadılar. 1963 yılı plânı şöyle diyordu. «Ülkemizde Sosyal Güvenlik müesseseleri çok dağınık bir manzara arz ediyor. Bunları tek bir sosyal güvenlik sistemi içinde birleştireceğiz ve birleştireceğimiz çekirdekde ülkemizde kapsamı itibariyle sosyal güvenlik müessesesinin temel çekirdeği olan Sosyal Sigortalar Kurumu olacaktır.»

Hepiniz hatırlarsınız o günlerde Kurumun adı İşçi Sigortaları Kurumu idi. Dedik ki eğer toplumumuzun tamamına yakın bir kısmını bu Kurum içinde birleştirecekseniz sosyal güvenliklerini bu Kurum içinde garanti altına alacaksınız biz isim üzerinde israr etmiyeceğiz. Aradan 10 yıl geçti şimdi size bazı rakamlar okuyacağım, Kurumun ismi değiştirilmiş olmasına rağmen iştirakcilerinin % 99.9 u halâ işçi. Bu gün 1.400.000, 1972 yılına kadar 1.5 milyon olacak iştirakcının ancak 6 bini avukat 70 binide grup sigortası kanalıyla soför, esnaf ve buna benzer kuruluşlarda kendi adına çalışan kişilerdir. Bir de Bağ-Kur çıktı Şimdi Bağ-Kur çıkınca bu 76 bin kişinin Kurumdan çıkması gerekir. Çünkü onların sosyal güvenliklerini Bağ-Kur garanti altına alacaktır.

Biz egoist değiliz. Eğer Hükümetlerimiz ülkemizde sosyal güvenlik müessesesini zaman zaman tartışılan zaman zaman durumu tehlikeye giren bir müessese olarak görmek istemiyorlarsa gelsinler Emekli Sandığıyla Sigortasıyla, Bağ-Kur'uyla bir sosyal güvenlik müessesini tek elde birleştirsinler. Yoksa Emekli Sandığıyla Sosyal Sigortalar Kurumu arasında dengesizlik devam ettiği sürece bu iki gruba prim ödeyen vatandaşlar arasında da huzursuzluk devam edecekdir. Kaldı ki, bizim yöneticileri-

Türk - Alman sosyal güvenlik sözleşmesi değiştiriliyor

Türkiye'yle Federal Almanya arasındaki Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin değiştirilmesini öngören ek sözleşmeye ilişkin onay belgeleri 13 Haziran'da teati edildi.

Ek sözleşmenin onay belgeleri Türk Hükümeti adına Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri, Büyükelçi İsmail Erez, Federal Almanya Hükümeti adına da Ankara Büyükelçisi Gustav Ldolf Sonnenhall arasında teati edildi.

Ek sözleşme Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerinin daha önce Emekli Sandığı'nda geçen hizmetlerinin de sigortalı hizmet süresine eklenmesini sağlıyor.

Ek sözleşme ayrıca, Federal Almanya'da çalışan, ancak Türkiye'deki çocuklarına bakmayan Türk işçilerinin alacakları çocuk zamlarının doğrudan ailelerine dönderilmesini öngörüyor.

Hastalık Sigortasıyla ilgili işlemler kolaylaştırıldı...

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü, hastalık sigortasıyla ilgili işlemlerin kolaylaştırılması amacıyla bazı kararlar aldı.

Yapılan açıklamaya göre, sigortalının eşi geçindirmekle yükümlü olduğu çocukları ve kendisi beklenmeyen bir hastalık halinde başkaları tarafından Kurum'un sağlık tesisleri dışındaki bir sağlık kurumuna yatırılırsa, tedavi masrafları illerdeki şube müdürlüklerinden ödenecek.

Bugüne kadarki uygulamada, sigortalılara ödemeler merkezden yapılıyordu.

Ayrıca, Kurum tarafından Devlet Hastahanelerine gönderilen sigortalılara istirahat verildiği takdirde, sigortalı raporunu Kurum hekimlerine onaylatmadan istirahat süresindeki ücretini alabilecek.

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürü Cihat Övül, bu konuda yaptığı açıklama, «— Aktif sigortalılarla öbür hak sahiplerinin işlerinin çabuklaştırılıp, kolaylaştırılması yolundaki çalışmalarımızı sürdürüyoruz.» **dedi.**

mizin şikâyet ettiği bir konu var; Sosyal Sigortalar Kurumu fonlarının değerlendirilmesinde bazı kayıtlayıcı hükümler var. Emekli Sandığı oteller yapar, gökdelenler yapar plân sesini çıkarmaz, ama Sosyal Sigortalar Kurumu senelerden beri cami arsası dediğimiz bir arsaya bir bina dikemez. Demek ki, Sosyal Sigortalar Kurumu işçilere karşı yükümlendiği hakların ödenmesinde sıkıntı çekiyorsa bunun tek nedeni işçilere verilen hakların büyüklüğünde değildir.

DEVLET İŞ ve İŞÇİ BULMA KURUMUNU FİNANSE ETMELİDİR

Bugün Sosyal Sigortalar Kurumunun durumu nedir?

Herşeyden evvel Sosyal Sigortalar Kurumu yükümlü olmadığı yüklerle çok müşkül durumda bırakılmıştır. Birincisi: Devlet, İş ve işçi Bulma Kurumunun mali yükünü bütcesine koymak mecburiyetindedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde iş ve işçi bulma hizmetleri Sosyal Sigortaların üzerine yüklenmemiştir. Bir tek misal gösteremezler. Ama kurumun bugüne kadar İş ve İşçi Bulma Kurumuna verdiği para 100 milyon liradır. Bunun dışında yine İş Güvenliği İşçi Sağlığı konusunda Çalışma Bakanlığı bünyesinde kurulmuş bir Umum Müdürlüğün finasmanını da Sosyal Sigortalar Kurumuna yükleyemez. Eğer bir Umum Müdürlükse Çalışma Bakanlığına bağlı devlet bütçesinden bunun karşılanması gerekir. Bugün Sosyal Sigortalar Kurumu Bütçesinden İş Güvenliğine aktarılan paranın da miktarı küçümsenecek bir miktar değil daha şimdiden 38.573.000 liraya yaklaşmıştır.

FAİZ HADLERİ YÜKSELTİLMELİDİR

En önemli sorunlarımızdan bir tanesin de şudur:

Bugün Kurum fonları elbette ülkemizin kalkınması için kullanılacaktır. Konuşmamın başında söylediğim gibi işçi hareketi egoist değildir. Milliyetcidir, memleketini sever. Bugün işsizlere iş bulunmasının tek yolunun çok yatırım yapmak olduğunda hemfikiriz. En ufak kuşkumuz, ufak tereddüdümüz yok. Ancak başka müesseselerin kredi limiti çok yüksek tutulurken Kurumun

Madalyon'un iki yüzü:

S.S.K. nın durumu

Sosyal Sigortalar Kurumunun malî yönden sarsıntı geçirdiği ve işçi hakları üzerinde bazı kısıntıların yapılacağı şeklindeki tartışmaların yoğunlaştığı Haziran ayı içinde «Cumhuriyet» gazetesi ilgililere başvurarak bu konudaki görüşlerini almıştır.

Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy da «Madalyon'un iki yüzü» başlıklı bu anketi hazırlayanların sordukları sorulara şu cevapları vermiştir :

Soru : Emekli Sandığı mevzuatında yaş kaydı aranmaksızın hizmet yılı üzerinden emekli aylığı bağlanıyor. Sosyal Sigortalar Kurumunda da yürütülmekte olan bu benzer sistem'in tekrar yaş kaydına bağlanmasına çalışıldığı söyleniyor. Eğer, durum böyle ise, bu yaş kaydı sizce 50-55 mi, yoksa 55-60 mı olmalıdır, neden?

Cevap : Emeklilikte esas olan, çalışma süresidir.

İşçiler genellikle çok genç, hatta küçük denecek yaşta çalışma hayatına atılır ve ömürlerini yıpratıcı bir çalışma içinde geçirirler. Bu nedenle, işçiler de memurlar gibi, 25 yıllık bir hizmet süresi sonunda emekli olmalıdırlar. Yürürlükteki mevzuata göre, işçilerin emeklilik şartlarından biri de 25 yıllık çalışma süresinin doldurulmasıdır. Bu işçilerin yıllar sonra elde ettikleri bir sosyal güvenlik haklarıdır ve bundan geriye dönüş mümkün değildir.

Uygarlık, sadece üretimi artıracak araçların çoğalmasıyla sağlanamaz. Bir ülkenin uygar olabilmesi için, çalışanlara sosyal güvenlik hakları sağlanması ve bu hakları ileriye götürmek için çaba sarfetmesi gerekir. Klasik devletin, yerini sosyal devlet anlayışına bıraktığı çağımızda, kendimize hedef aldığımız Batı uygarlığı, sosyal güvenlik hakların geliştirmek için durmadan çaba sarfetmektedir. Yurdumuzda da herhalde, bu çabalara ayak uydurmaya çalışmak zorunluğu vardır. Bu yüzden, işçilerin sosyal güvenlik haklarında, geriye dönüş yapılması ihtimal dışı sayılmalıdır.

Soru : Son günlerde, Sosyal Sigortalar Kurumunun mali müzayaka içinde olduğu ileri sürülmektedir. Bu güç duruma düşmenin nedenleri sizce nedir? Ve bu sıkıntının sigorta primlerine zam yapmak suretile giderilmesi doğru mudur?..

Cevap : Sosyal Sigortaları su dolu bir havuza benzetebiliriz. Sosyal güvenlik hizmetlerinin aksamaması için, havuzun suyunun hiç kesilmemesi, hatta azalmaması gerekir. Oysa, bugüne kadar hep, havuzdan kovalarla su alma teşebbüs-

fonlarına çok düşük limitlerle faiz vermek herhalde insafla bağdaşır bir hareket değildir. Bugün bankalarımızın faiz haddi bazı ahvalde % 22. Ama Sosyal Sigortalar Kurumunun, fonları Devlet Yatırım Bankasına birçok ahvalde 5-5,5-6 ve nihayet son devalüasyon kararından sonra 9'a çıktı. Ve bunun miktarı küçümsenecek bir rakam değil. Bugüne kadar Sosyal Sigortalar Kurumunun Devlet Yatırım Bankasına yatırdığı tahvillerden % 9'dan bahsetmiyorum yalnız % 6,5 ve 5,5'la yatırdığı tahvillerin mali portesi şu; 5.362.109 lira. Bunun sırf faiz farkı 5 ile 9 yahut 6 ile 9 faiz farkının bir yılda tutarı hemen hemen 160 milyon liradır. Bu da büyük bir rakam. 15 senelik itfaya bağlanmış 15 senelik itfa plânında sırf faiz farkından Kurumun zararı 3.088.000.000 civarındadır. Demek ki adaletli alınacak karar, Kurumu tek başına kurtarabilecek bir büyüklüktedir.

Bunun dışında Kurum yöneticeleri ve Sayın Bakanımız işçilerin 10-15 yaşında çalışma hayatına başladığından söz ettiler. Kamu Sektörü bugün zaten askerliğini yapmamış olanı almaz işe, sıra işçisi olarak olmaz. Ve yine şayanı şükrandır ki ülkemizde eğitim sorunu bütün sıkıntımıza rağmen bir hayli gelişmiştir. İlk okul mezunu olmayan da işe alınamaz. Ayrıca imtihan eder, işine yarıyanı alır.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERİMİZİN SORUNLARI

Yurtdışındaki işçilerimizin sorunları da gittikçe önem kazanmaktadır.

İşçilerimizin genel şikayeti çoğunlukla sigortadan, gümrüklerden ve ülkemiz içindeki sorunlarının çözümlenmesinde toplanıyor. Oradaki işçilerimiz göğsümüzü kabartıcı, gurur verici bir davranış içinde ülkelerine o kadar bağlılar ki sıhhatleri pahasına beslenmeleri çok düşük seviyede olmasına rağmen tasarruf ülkeye bir an evvel beş on kuruş göndermenin hasreti ve gayreti içindeler. İşçi arkadaşlarımız Türk parası götürüp Alman markına çevirmek isteyen bazı kapkaççılara dahi yüz vermiyor. Ben diyor 20 kuruş noksanına bozduracağım fakat parayı banka ile göndereceğim. Ancak yurt dışındaki işçilerimizin sorunlarına biz ulus olarak eyilebildik mi? Hükümetiyle, Parlementosuyla, Çalışma Bakanlığıyla, Sigortayla, bunun cevabı pek umut açıcı olmayacak, maalesef evet diyemiyeceğiz.

İşler çok sürüncemede kalıyor. Bazı arkadaşlarımız kuruma yazdıkları yazıya 6 ayda cevap alamadıklarını söylüyorlar ve onun ötesinde yurtta bıraktıkları eş ve çocuklarının bakımında Kurumun pek istekli olmadığı bazı ahvalde kendilerine ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapıldığı şikayetini bizzat sayın Çalışma Bakanımıza yaptılar.

Biz herşeyi devletten beklemiyoruz. Bunun içindir ki,

S.S.K. nun durumu

leri ile karşılaşıldı; gelir artırıcı bir takım teşebbüsler engellendi.

Sosyal Sigortalar Kurumu, bugüne kadar, İş ve İşçi Bulma Kurumuna 100 milyon lira, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Teşkilâtına 50 milyon lira vermiştir. Çalışma Bakanlığına yılda 2 milyon lira ödemektedir. Bu hizmetler ise, aslında devletin görevidir.

Bunların dışında, Sosyal Sigortalar Kurumunun rant getirecek tesislere sahip olması teşebbüsleri kısıtlanmış; bazı çevreler, Sosyal Sigortalar Kurumundan az prim ödeyerek, büyük menfaatler sağlamış; sağlık tesislerinin ilaç sarfiyatı kötüye kullanılmış, Sigortanın ilaç masraflarını azaltacak teşebbüsleri yıllar boyu engellenmiştir. Ayrıca, işverenlerden primlerin tahsil edilememesi, fonların iyi değerlendirilememesi gibi unsurlar, Sosyal Sigortalar Kurumunu bugünkü zor duruma düşüren başlıca etkenlerdir.

Sosyal Sigortalar Kurumunu bugünkü malî müzayakadan kurtarmak için alınacak diğer tedbirlerin yanısıra, prim ilâvesi de düşünülebilir. Önemli olan havuzun suyunun devamlı dolu olmasıdır.

Soru : **İşçi emekli aylıklarına günün hayat şartlarına göre bir ilâve yapmak düşünülebilir mi? Böyle bir ayarlamanın sür'atli şekilde emeklilere intikalini sağayacak bir sistemi nasıl olmalıdır? Örneğin kanun çıkarılmaksızın kararname ile katsayı esasına göre bir aylık ayarlaması faydalı olur mu?**

Cevap : İşçi emekli aylıklarının katsayıya göre tesbitini öngören kanun değişikliği halen Mecliste bulunmaktadır.

Değişen hayat şartları içinde, emekli işçilerin maaşlarının da ayarlanması gereği zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Bu değişikliğin kanun yoluyla yapılması ise, uzun zaman isteyen bir işleme bağlı olduğundan büyük güçlük yaratmakta, emekli işçilerin haklı şikâyetlerine sebep olmaktadır. Bu nedenle, işi kolaylaştırıp, pratikleştirecek bir formüle taraftar bulunmaktayız.

Soru : **Sigorta primlerine zam, mevcut ekonomik düzende yeterli veya yararlı bir çare olarak görülmeyecek ise, Sosyal Sigortalar Kurumuna dev-**

letin yardımı gerekli olmaz mı? Bu yardımın primiere mi, ya da masraflara mı katılması daha iyi sonuç verir?..

Cevap : Sosyal Sigortalar Kurumunda çalışanlar memur sayılmakta, fakat maaşları Sigorta tarafından karşılanmaktadır. Bu Kurumda çalışmakta olan memurların maaşlarının da devlet tarafından ödenmesi gereklidir.

Önümüzdeki günlerde Sosyal Sigortalar Kurumunun genel kurulu toplanacaktır. Türk-İş yönetim kadrosu, bu toplantıdan önce Sigorta yetkilileriyle bir brifing yapıp, Kurumun içinde bulunduğu durumu ve kurtuluş tedbirlerini araştıracaktır. Ayrıca Türk-İş olarak, Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) na müracaat ederek, aktüerya uzmanı istedik. Gayemiz, ne Sosyal Sigortalar Kurumunun batması, ne de işçinin sosyal güvenlik haklarının zedelenmesidir. Türk-İş olarak, Sosyal Sigortalar Kurumunun kurtarılması için, elimizden gelen bütün gayreti göstermeye hazırız. İnanıyoruz ki, yeterli ve gerçekçi tedbirlerin, işçilerin sosyal güvenlik haklarını da muhafaza ederek bu kurumu kurtarmak mümkündür.

Soru : Sosyal Sigortalar Hastahanelerinin genel sağlık sigortası uygulamasında sağlık ve sosyal bakanlığına devrini uygun bulur musunuz? Türkiyedeki hastanelerin tek elden yürütülmesi konusunda bir çalışma yapılmalı mıdır?

Cevap : Sosyal Sigortalar Kurumunun hastahanelerinin Sağlık Bakanlığına devri konusu zaman zaman karşımıza çıkarılmıştır.

Yurttaşların tıbbi bakımlarının sağlanması Anayasamız gereğince devletin görevidir. Bu haktan yararlanmak durumunda olan işçiler ise, kendi bakımlarını kendi kurumları aracılığıyla sağlamakta ve devlete yük olmamaktadırlar. Buna rağmen, işçilerin elindeki bu imkânı da ortadan kaldıracak teşebbüslerde bulunulmasını açık bir haksızlık olarak saymamak mümkün değildir. Sosyal Sigortalar Kurumunun sağlık tesislerinde, devletin en ufak bir katkısı bile yoktur. Bu tesisler, işçilerin ve işçiler adına işverenlerin ödedikleri primlerle kurulmuştur.

Sosyal Sigortalar Kurumunun hastahanelerine el uzatılamasına asla izin vermemek kararındayız. Bu Türk İşçi Hareketinin kesin kararıdır.

ayrıca ikinci bir vergi verip, prim verip Sosyal Sigortalar Kurumunu teşekkül ettirmiş bulunuyoruz. Hattızatında Devlet, diğer vatandaş gibi işçisine de, devletin hastanesine gittiği zaman bakmağa mecbur. Biz devletten bir yük aldık, prim veriyoruz, bize baksın bizim sosyal güvenliğimizi garanti altına alsın diye prim veriyoruz. Eğer sosyal Sigortalar Kurumu 1976 yılında bir mali müzayaka içine düşecekse (herşeyden evvel, bunu iddia edenler kadar biz de arzu etmemekteyiz. Çünkü yıkılacak bu çatının altında kalacak herşeyden evvel bizler olacağız) tedbirler alınmadan, riyazi rakamlarla, objektif kriterlerle hesaplar yapılmadan yargarayı basmak; Kurum mahvoluyor, Kurum batıyor demek büyük insafsızlıktır. Biz inanıyoruz ki, Kurumda islâhat tedbirleri alındığı gün işçi hakkını kısıtlamağa lüzum kalmadan hizmetlerin götürebileceği kanaatindeyiz.

Bu arada eğer alınması lâzım gelen tedbirler varsa mutlaka destek olacağız. Her tedbirin karşısında değiliz.

İşçi, işveren ve bilim adamlarından müteşekkil bir komisyon otursun, hislerden uzak, gerçekçi, riyazi bir görüşle envanterini yapsın. Biz gerekli tedbirlerin alınmasında rıza göstereceğiz.

Emekli olan arkadaşlarımız emekli olduktan sonra 3 sene ya yaşıyor ya yaşamıyor. Bu bakımdan 55 yaş için vereceğimiz bir taviz olmamak lâzım gelir. Bunun dışında her türlü mali tedbiri alacağız ve destekliyeceğiz. 25 yılda emekli olma konusu da bizim üzerinde ısrarla durduğumuz ve vazgeçmiyeceğimiz bir görüştür.

Kaldı ki, pek az arkadaşımız dışında büyük çoğunluk 25 seneyi doldurur doldurmaz emekli olacağım diye bir iddiada bulunmuyor. Nereden çıkarıyorlar bunu. Kaç kişi var, 25 seneyi doldurdum ama beni emekli edin diyen? Hele bazı işyerlerimizde ustalarımız, ustabaşılarımız var ki onları ne işyeri bırakır ne de kendisi gönül verdiği işyerinden artık çalışamıyacak hale gelinceye kadar ayrılmak ister. Kamu sektöründe bu böyle çalışanlarımızın % 60'ı da kamu sektöründedir.

Tahmin ederim ki, özel sektörde de bu böyledir.

İşçi hareketinin diğer konulardaki görüşlerin detaylı olarak ilgili arkadaşlarımız burada savunacaklardır. Burada dile getireceklerdir. Komisyon raporlarının müzakeresinde gerektiğinde tekrar söz alınak ümidi ile hepinize başta Sayın Cumhurbaşkanımız, Başbakanı-

mız ve Bakanlar olmak üzere bütün kurum yöneticilerine, İşveren delegelerine, İşçi delegelerine ve Üniversiteden gelen ilim adamlarımıza işçi hareketinin saygılarını ve başarı dileklerini sunarım».

DİĞER KONUŞMACILAR VE ÇALIŞMALAR

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'tan sonra İşveren Sendikaları Konfederasyonu adına Yönetim Kurulu üyesi Refik Baydur konuştu, Sosyal Sigortalar Kurumu hakkında bağlı kuruluşunun görüşlerini açıkladı.

Genel Kurulun diğer günlerinde konuşan işçi temsilcileri, Sosyal Sigortalar Kurumunda görülen aksaklıkların kuruluş kanunundan ileri geldiğini, prim tahsillerinin zamanında yapılmasını, fonların iyi kullanılmasını, borçlanma konusunun islah edilmesini, gerek kanunlar, gerekse hükümet tasarruflarıyla kuruma yüklenen ağır yükün kaldırılmasını, primlerden tasarruf edilen miktarın sanayi yatırımlarına yöneltilmesini istediler.

JAPON İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU BAŞKANI TÜRKİYEYE GELDİ...

Japon İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Seiji Amaike ile Konfederasyonun Uluslararası İlişkiler Dairesi üyesi Osamu Arakaki dört günlük bir ziyarette bulunmak üzere Türk-İş'in konuğu olarak 21 Haziran'da Ankara'ya geldiler.

Daha önce, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un Japonya'ya yaptığı ziyareti iade amacını taşıyan bu gezi sırasında Japon sendikacıları, Türk sendikacılığı hakkında incelemeler yaptılar ve iki ülke sendikaları arasında işbirliğini gerçekleştirmek için görüşmelerde bulundular.

Çoğu AP'li olan 30 senatör Anayasa Mahkemesine başvurdu

SSK TARAFINDAN KURULACAK İLK İLAÇ FABRİKASININ TEMELİ 1973 YILININ MART'INDA ATILACAK...

KURUM, İLÂCI KENDİSİ YAPIP DAĞITMASI HALİNDE YILDA 500 MİLYON KAZANÇ SAĞLAYACAK...

İlâç fabrikası kurma hakkının iptali istendi

Müracaat eden senatörlerin isimleri

30 Senatörün Anayasa Mahkemesine başvurduğunu belirten «Cumhuriyet» gazetesinin haber başlığının kupürü

S.S. Kurumu'nun ilâç fabrikası kurmasına karşı çıkılıyor...

26 AP'li, 2 MGP ve 2 DP'li Senatör kanunun iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu

26 AP.'li, 2 Milli Güven Partili ve 2 de Demokratik Partili 30 senatörün Anayasa Mahkemesine yaptıkları bir müracaat, işçi kuruluşlarının büyük tepkisi ile karşılandı.

30 Senatör, Anayasa Mahkemesine başvurarak, Sosyal Sigortalar Kurumunun ilâç fabrikası kurulmasını öngören kanun maddesinin iptal edilmesini istedi. Başta Türk-İş olmak üzere, sendikaların hemen hemen hepsi, senatörlerin bu davranışlarını kınayan bildiriler yayınladılar ve Sosyal Sigortalar Kurumuna her yıl 50 milyon liraya yakın gelir sağlayacak bu teşebbüse karşı çıkmayı **«bir avuç kişinin çıkarı»** olarak nitelediler.

TÜRK-İŞ GENELGESİ

Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy da bu konuda teşkilata **«Önemli»** kaydıyla bir genelge göndererek, senatörlerin davranışını kınayarak **«Türk İşçi Hareketinin bu kişileri çok iyi tanımalarını»** istedi.

Demirsoy genelgesinde şöyle diyordu :

«Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağlık tesislerinde eczane açabilmesi için, Türk İşçi Hareketi tarafından yıllardan beri sürdürülen mücadele sonuçlanmış ve Sosyal Sigortalar Kurumu kanununda yapılan değişiklikle kuruma,

- Bütün sağlık tesislerinde eczane açabilme,
- Gerekli görmesi halinde ilâç fabrikası kurabilme hakkı tanınmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumunun eczane ve ilâç fabrikası açabilmesini öngören kanun değişikliğinin Parlamentoda görüşülmesi sırasında, özellikle ilâç fabrikatörleri ile eczacıların yoğun bir kulise girişerek, Kuruma bu hakların verilmesini önlemeye çalıştıkları görülmüştür. İşveren Sendikaları Konfederasyonu da kanun değişikliğine karşı çıkmıştır.

İşveren çevrelerinin bu çabalarına karşı, Konfederasyonumuz da harekete geçmiş, gerçekleri Parlamento üyelerine duyurarak, kanun değişikliğinin işçilerin menfaatine olduğunu açıklamış, ufak bir grubun çıkarlarını korumak pahasına, işçilerin sosyal güvenliklerini sağlayan Sosyal

Sigortalar Kurumunun daha fazla zarara uğratılmamasını istemiştir.

Sonuç olarak, kanun değişikliği bilindiği gibi, Türk İşçi Hareketinin isteği yönünde sonuçlanmış ve Sayın Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu defa, bazı senatörlerin kanun değişikliğinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurduklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

Bugüne kadar, çeşitli çevreler, Sosyal Sigortalar Kurumundan haksız kazanç sağlamak için çeşitli oyunlara girişmiş ve bu tutumlarıyla Kurumun zor duruma düşmesine sebep olunca da, işçilerin sosyal güvenliklerinin tehlikeye düştüğü propagandasını yaymaya başlamış ve işi, işçilerin sosyal güvenlik haklarından geriye dönülmesini isteyecek kadar ileri götürmüşlerdir.

İşçi haklarına karşı girişilen ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nu daha da zor duruma düşürecek davranışların son örneği Anayasa Mahkemesine yapılan kanun değişikliğinin iptali müracaatı ile verilmiştir.

Bu müracaatı yapan senatörler, bir avuç kişinin çıkarını büyük işçi kitlelerinin çıkarlarına üstün tuttuklarını tutumları ile ortaya koymuş, «halkın mutluluğu için çalışma» yeminlerini de bozmuşlardır.

İsimlerini ilişikte sunduğumuz bu senatörler, yarın işçilerin karşısına çıkıp konuşacaklar, oy isteyeceklerdir. Bu senatörlerin tutumlarını, ne yapmak istediklerini, üyeniz bütün işçilere duyurmanızı rica ediyoruz.

Türk İşçi Hareketi bu kişileri çok iyi tanımalıdır. Bölgenize gelip sizinle konuşmak istedikleri, işçilerden oy diledikleri zaman, bu tutumlarını kendilerine hatırlatmalı, tevil çabalarını dinlememeli, işçi düşmanlığına varan tutumlarını yüzlerine vurmalısınız.

Türk İşçi Hareketi, işçi düşmanlarına herkese ibret olacak bir ders vermeli ve gücünü bir kere daha ortaya koymalıdır. Bu Türk işçisinin haklarını korumadaki kararlılığını ve bilincini gösterecektir.

Bu genelgemizin, teşkilâtınız en ufak kademesine kadar iletilmesine özel bir itina göstermenizi rica ederiz.»

SENATÖRLER

Türk-İş'in genelgesinde, Anayasa Mahkemesine müracaat eden senatörler de yer alıyordu. Bu senatörler şunlardı :

çabilmesini de öngören bu teklif Komisyonlarca aynen kabul edilmiş, daha sonra da Genel Kurula gelmişti. Genel Kuruldaki görüşmeler sırasında Sosyal Sigortalar Kurumunun, ilâç fabrikası kurabilmesi hükmünün de eklenmesi teklif edildi ve aynen kabul oldu.

İlk engelleme, Cumhuriyet Senatosunda oldu. Senato Sosyal İşler Komisyonunda da benimsenen bu teklif, çeşitli yabancı ilâç firmalarının gayreti ile teklif Cumhuriyet Senatosu Plân ve Bütçe Komisyonuna havale edilmişti. Buradaki görüşmelerden sonra Kurumun ilâç fabrikası kurulmasına karşı çıkılmış, Senato Genel Kurultay da büyük tartışmalardan sonra fazla direnememişti.

YİĞİT KÖKER (ANKARA) AP.
AKİF TEKİN (ANTALYA) AP.
İSKENDER CENAP EGE (AYDIN) AP.
NURİ DEMİREL (BALIKESİR) AP.
MEHMET GÜLER (BALIKESİR) AP.
ORHAN TUĞRUL (BİLECİK) AP.
ARİF HİKMET YURTSEVER (BİNGÖL) DP.
ALÂADDİN YILMAZTÜRK (BOLU) AP.
FARUK KINAYTÜRK (BURDUR) AP.
CAHİT ORTAÇ (BURSA) AP.
NAHİT ALTAN (ÇANAKKALE) AP.
GÜRHAN TİTREK (ÇANKIRI) AP.
ALİ KEMAL TURGUT (DENİZLİ) AP.
EDİP SOMUNOĞLU (ERZURUM) AP.
ÖMER UCUZAL (ESKİŞEHİR) AP.
İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (GAZİANTEP) AP.
SABAHATTİN ORHAN (GİRESUN) AP.
TALİP ÖZDOLAY (İÇEL) AP.
MUSTAFA GÜLCÜGİL (ISPARTA) AP.
RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (İSTANBUL) AP.
MÜNİH KIRLI (İZMİR) AP.
HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (KAYSERİ) DP.
SAMİ TURAN (KAYSERİ) M.G.P.
FEVZİ HALICI (KONYA) AP.
ABDURRAHMAN BAYAR (MARDİN) DP.
ENVER IŞIKLAR (SAMSUN) AP.
REFET RENDECİ (SAMSUN) AP.
İBRAHİM REŞAT ZALOĞLU (TRABZON) AP.
İBRAHİH ETHEM KARAKAPICI (URFA) MGP..

DAHA ÖNCEKİ ENGELLEME

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun 123'üncü maddesinin değiştirilmesi yolundaki teklif parlamentoda bulunan işçi milletvekilleri tarafından verilmişti. Kurumun yataksız tesislerinde eczane açabilmesini...

Ancak Millet Meclisine yeniden gelen kanun teklifi, önce Karma Komisyonda, daha sonra da Genel Kurulda görüşülerek eski görüşünde israr etmişti. Böylece yabancı ilâç firmalarının bu konudaki «Çabası» boşa çıkmıştı.

Ama ne varki, konuya «iyice eğilen» bir kısım senatörler, teklifin Cumhurbaşkanı tarafından imzalanıp kesinleşmesinden sonra da boş durmadılar ve Anayasa Mahkemesine başvurmayı «görevleri» arasında bildiler.

Sosyal Sigortalar Kurumuna, dolayısiyle işçinin öz varlığına yılda en az 50 milyon lira kâr sağlayacak bu teşebbüsü baltalamaya çalışanların öne sürdükleri «masum» gerekçe ise, Sosyal Sigortalar Kurumunun ilâç fabrikası kuramayacağı ve dolayısiyle işçinin bundan zarar göreceği idi.

Aslında kimlerin zarar edecekleri açıkça görünüyordu. Haziran ayı sona ererken bu konudaki tartışma ve yorumlar devam ediyordu.

Yıllık ücretli izin yönetmeliği yürürlüğe girdi

Çalışma Bakanlığı'nca hazırlanan yıllık ücretli izin yönetmeliği yürürlüğe girdi.

Yönetmeliğe göre, işverenler, işçilerin yıllık ücretli izinlerini çalışmaların niteliğini gözönüne alarak yılın belli bir döneminde verebilecekler.

İzine çıkmak istlyen işçilerin, bir ay önce yazılı olarak iş yerine başvurmaları gerekiyor. İşverenler, yıllık ücretli izne çıkacak işçileri iş yerinde ilân edecekler.

İşveren isterse, Nisan ayı başından, Ekim ayı sonuna kadar işyerinde toplu izin uygulayabilecek. Toplu izin dönemi, yıllık ücretli izin hakkını kazanmayan işçileri de kapsayacak.

Yönetmelik, işçinin izin kullandığı döneme rastlayan hafta tatili ile resmî tatil günlerinin izin süresine eklenmesini öngörüyor.

İşveren, işçinin izinli olduğu döneme ait ücret ve öteki malî haklarını, izine başlamadan önce peşin olarak kendisine ödeyecek, ya da avans verecek.

Türk Deniz Ulaş-İş'teki olaylarla ilgili

Seyfi Demirsoy'un Türk denizcilerine mesajı

Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonunda huzursuzluk yaratmak amacıyla bir takım maceraperestlerin giriştikleri oyunlar, Haziran ayı içinde su yüzüne çıktı ve sahte kongre hareketlerinin başarıya ulaşmaması üzerine işi kaba kuvvet gösterilerine kadar vardırdılar.

Bu kişilerin, kanun dışı davranışları Federasyon yetkilileri tarafından adliyeye intikal ettirildi. Bu arada Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy da bir mesaj yayınlayarak, kaba kuvvet sahiplerinin kanunsuz davranışlarını tasvip etmediğini, Türk-İş'e bağlı Ulaş-İş Federasyonu yöneticilerinin meşru yolda ve sendikal bilince erişmiş kişiler olduğunu açıkladı.

Türk-İş Genel Başkanı yayınladığı mesajında şöyle diyordu :

«Türk İşçi Hareketinin güçlü kuruluşlarından biri olan Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu'nun bazı kesimlerinde, özellikle Denizyolları ve şehir hatları işletmeleri bünyesinde bir süreden beri devam etmekte olan çekişmeleri büyük bir dikkat ve üzüntü ile izliyorum.

Kaba kuvvet gösterileri, kanun dışı davranışlar ve sahte kongrelerle gelişen bu olaylar karşısında, Türk-İş Genel Başkanı olarak müdahale etmek zorunluğunu duyduğumu açıklıyorum.

Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu, Türk-İş bünyesinde, demokratik nizamın gelişmesi ve üyesi işçilerin; sosyal, ekonomik ve kültürel menfaatlerini sağlama yolunda başarı ile yürüyen bir kuruluşumuzdur. Bu düşünce ve hareket içinde bulunan Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu'na karşı, sendikal mücadele sınırlarını aşarak kişisel çıkarları için hareket eden, kaba kuvvet gösterilerinde bulunan ve Federasyon merkezini basan zorbalara asla müsamaha ve bu hareketlerinin devamına müsaade etmeyeceğim.

Türk İşçi Hareketi, bugüne kadar daima kaba kuvvetin karşısına dikilmiş, nereden ve kimden gelirse gelsin karşı koymuş, kanunlara saygılı olmuş, toplumun menfaatlerini şahsi menfaatlerinden üstün tutmuştur. Türk İşçi Hareketi içindeki yeri daima iftihar kaynağı olan Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonunda, üç-beş kişinin kaba kuvvet gösterileri ve şahsi çıkarları için giriştikleri zorbalık, sendikacılığımıza zarar vermektedir.

Bu giderek, deniz işçilerimizin menfaatlerini zedeler bir hal almıştır.

Türk deniz işçilerinin şunu bilmesini isterim ki, Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu, Türk-İş'in bölünmez bir parçasıdır. O'na yapılacak tecavüzler, karşısında Türk İşçi Hareketini bulacaktır. Bunun ne kadar güçlü ve tesirli olduğunu hatırlatmayı yersız buluyorum.

Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonunu yönetenler, kanunlara saygılı, sendikal bilince erişmiş, amaçları Türk denizcilerinin daha iyi yarınlara kavuşmaları için mücadele eden sendikacı arkadaşlarımdır. Onlara güvenim tamdır, kanun ve nizam içindeki hareketlerini gönülden destekliyorum. Bu düşüncelerimin Türk denizcileri tarafından da bilinmesinde yarar vardır.

Üç-beş maceraperestin kanunsuz davranışları, Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu ile kardeş sendikalarını yıldırmıyacaktır. Bu başıbozukluğa son verilecektir.»

Türk-İş temsilcisi ILO Yönetim Kuruluna seçildi

ILO YILLIK GENEL KURULU TOPLANTI HALİNDE...

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı Türkiye'deki sosyal güvenlik haklarını tartıştı...

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) nın yıllık genel kurulu Haziran ayı içinde yapıldı. Birleşmiş Milletlere bağlı bütün ülkelerin, işçi işveren ve hükümet temsilcilerinin katıldığı bu toplantıda Türk-İş adına; Genel Sekreter Halil Tunç, Mali Sekreter Ömer Ergün ve Hukuk Müşaviri Önder Aker katıldılar.

Uluslararası Çalışma Teşkilatının bu yılki toplantısı, Türk İşçi Hareketi yönünden başarılı oldu ve Türk-İş temsilcisi Önder Aker, kuruluşun yönetim kuruluna seçildi.

TUNÇ'UN AÇIKLAMASI

ILO'nun toplantılarına katılan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, çalışmalar hakkında yaptığı açıklamada, Uluslararası Çalışma Teşkilatı ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Türkiye'deki sosyal güvenlik hakları ile ilgili tartışmaları hassasiyetle izlediğini belirtti.

Tunç bu konuda şöyle dedi:

«Birleşmiş Milletlere bağlı bir kuruluş olan Uluslararası Çalışma Teşkilatının bu yıl yapılan genel kurulu, özellikle Türk İşçi Hareketi bakımından büyük bir başarı ile sonuçlanmış ve bir Türk, bu kuruluşun yönetim kuruluna seçilmiştir. İşçi, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan genel kurulda Türk-İş temsilcisi olarak bulunan Önder Aker, komünist blok ve Arap ülkeleri dışındaki bütün ülkeler temsilcilerinin oyunu alarak, Yönetim Kuruluna girmeyi başarmıştır. Bu, Türk İşçi Hareketi için öğünülecek bir sonuçtur.

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı genel kurulunda yaptığımız temaslar, hem bu kuruluşun, hem de Türk-İş'in bağlı bulunduğu üst kuruluş olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun Türkiye-deki sosyal güvenlik tartışmalarını yakından izlediğini göstermiştir. Her iki kuruluşun yetkilileri de, Türk işçilerinin sosyal güvenlik haklarını geriye götürme yolunda karşılaşılacak teşebbüslere karşı girişeceği mücadelede Türk-İş'e destek olmaya hazır bulunduklarını belirtmişlerdir.

İŞÇİLERİN SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulunun toplanmasına bir hafta kaldığı şu sırada yurdumuzda, işçilerin emeklilik hakları üzerindeki tartışmaların Çalışma Bakanının teminatına rağmen, halâ sürdürülmekte olduğunu üzüntüyle görmekteyiz. Üstelik, Sosyal Sigortalar Kurumunca hazırlanan yıllık çalışma raporundan da işçilerin emeklilik haklarında geriye dönüş yapılması hazırlıkları içinde bulunulduğu anlaşılmaktadır.

Uzun bir süredenberi devam eden bu çeşit söylentilerin, işçileri huzursuz bıraktığı, çalışma şevklerini kırıp, verimi azalttığı bir gerçektir.

İşçilerin 55 yaşında ya da 25 yıllık çalışma süresinden sonra emekli olmaları ve emekli maaşı olarak son ücretlerinin % 70'ini almaları gibi haklar, Türk İşçi Hareketinin tam bir dayanışma içinde ve bilinçle gerçekleştirdikleri zorlu bir mücadele sonucunda sağlanmıştır.

İşçilerin, böylesine bir mücadele ile elde ettikleri hakları korumaktan aciz kalacaklarını düşünenler varsa, yanıldıklarını mutlaka anlayacaklardır.

Türk-İş, işçilerin sosyal güvenlik haklarından geriye doğru en ufak bir dönüş yapılmasına bile göz yummamak kararındadır. Bu yolda girişilecek her teşebbüse karşı, şartlar ne olursa olsun, hiçbirşeyden ve hiçbir kimseden çekinilmeden mücadele edilecektir.

Özel sektöre, her fırsattan yararlanarak taviz ve teminat vermekte olan Hükümetin, en yetkili ağızdan, işçilere de, sosyal güvenlik haklarına dokunulmasının düşünülmediğini açıklamasını bekliyoruz.

Bu yapılmadığı taktirde, Hükümetin, sadece belirli çevrenin haklarını korumayı hedef aldığı, kurulması amaçlanan sosyal dengeyi sağlamak bir yana, büsbütün bozmak yolunda olduğu inancı bütün işçiler arasında yaygınlaşacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulu başlamadan önce bu teminat verilmediği taktirde genel kurulun çalışmalarının çok hırçın bir havada geçeceği bilinmelidir.

Sonuç olarak şunu söylemek isterim: Türk İşçi Hareketi bu güne kadar bütün sosyal grupların meşru haklarına saygılı olmuştur. Şu anda da başta parlamento ve hükümet olmak üzere herkesten kendi haklarına saygı göstermesini beklemektedir.»

İş görme gücü azalan sigortalı işçilere tek aylık bağlanacak

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu iş görme gücü azalan sigortalı işçilere ek aylık bağlanacak.

22 Haziran tarihli Resmî Gazetede yayınlanan Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'ne göre, bu aylık, iş görme gücünün ne oranda azaldığını tesbit edildikten sonra verilecek. İş kazası ve meslek hastalığından dolayı ek aylık alan işçi yapabileceği daha hafif sigortalı bir işte çalışmaya devam edebilecek.

Tüzük, sigortalıların hangi hallerde çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş ve hangi hallerde başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda sayılacaklarını da hükme bağlıyor.

Tüzüğe göre, önemli baş, boyun, görme ve vücut arızalarından rahatsız olanlar, çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş sayılacaklar. Yaşamını kendi başına yürütmesine engel arıza ve hastalıkları bulunanlar da başkaları tarafından bakılacaklar. Bunlara sürekli aylık bağlanacak.

Sürekli iş göremez veya, malûl hale gelmiş olanların kendi mesleklerinde ya da yeni bir meslekte çalışabilmelerini sağlamak amacıyla işe alıştırma çalışmaları yapılacak.

Sigortalılardan (50) yaşını doldurmuş fakat emeklilik yaşı olan (55) yaşını doldurmadan biyolojik olarak bu yaşa erişenler erken yaşlanmış sayılacaklar ve emekli aylığı alacaklar.

Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nde hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların işten ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra meydana çıktığı taktirde o işten ileri gelmiş kabul edileceği de açıklığa kavuşturuluyor.

Almanyadaki Türk işçileri sevk ve idare eğitimi yapıyor

Federal Almanya'da tekâmül kursunu bitiren Türk işçilerinin Türkiye'deki sevk ve idare eğitimine Haziran ayı ortalarında başlandı.

İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun açıklamasına göre, kurslar Türkiye ile Federal Almanya arasındaki Eğitim anlaşması gereğince düzenleniyor.

Sevk ve idare eğitimine Federal Almanya'da tekâmül kursunu bitirerek yurda dönen işçiler katılacak. Üç ay devam edecek olan kurs süresince işçilere haftada beş gün sevk ve idare konusunda dersler verilecek.

İşçilerin eğitim ve günlük giderleri İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca karşılanacak.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı ve Çalışma Bakan Vekili Kemal Demir, Almanya'da dokuz aylık teknik geliştirme eğitimini tamamlayıp Türkiye'ye dönen işçilerin katıldıkları sevk ve idare kursunu açarken yaptığı konuşmada, işçi eğitiminde dışa dönük bir politika izlendiğini söyledi. Böylelikle, yurt dışında çalışan işçilerin, ulusal ekonomiyle bütünleşmelerini sağlayacak bir eğitimden geçeceklerini anlatan Demir, bu eğitimin işbaşında ve iş saatleri dışında kalan zamanlar için hazırlanan programlarla gerçekleşebileceğini belirtti.

Yurda dönen işçilerin kuracakları işlerin sanayileşmeyi hızlandıracak nitelikte olmasını isteyen Demir, işçilere kooperatifler ve anonim ortaklıklar kurmalarını öğütledi.

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin sorunları ve çözüm yolları -I-

Yurdumuzda en çok tartışma konusu olan ekonomik konulardan biri, hatta belki de birincisi, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin durumudur. İktisadi Devlet Teşebbüslerinin, kâr etmedikleri ya da yatırılan sermayeye oranla çok düşük kâr sağladıkları görüşü, yıllardır o kadar çok söylenegelmiştir ki, şu anda, en yetkiliden, sadece vatandaşa kadar birçok kimse, bu görüşü doğru kabul etmekte, iktisadi devlet teşebbüslerine karşı peşin bir hüküm kafalarda yer etmiş bulunmaktadır .

Bu yaygın kanaatin, yıllardır sürdürülen bir propagandaya dayanmakta olduğu ne kadar gerçekse, haksızlığı da o kadar gerçektir.

İktisadi Devlet Teşekküllerini en fazla kötüleyenler ise, ne acıdır ki, bu kuruluşların çalışmalarını baltalayan onları verimini azaltıcı, kâr oranlarını düşürücü yollara yöneltenler olmuştur.

Bu tutumun başlıca nedenini, politik hayatımızdaki ekonomik tercihlerin mücadelesinde aramak gerekir. Ekonomik tercih olarak, devletçiliği ya da liberal ekonomiyi benimsediklerini iddia eden partiler, kendi görüşlerinin doğruluğunu ortaya koyabilmek için, ekonomimize zarar vermek pahasına dahi olsa, iktisadi devlet teşebbüslerini bir hedef tahtası hâline getirmekten çekinmemişlerdir. Oysa, aynı partiler uygulamada programların tamamen aksi yöntemlere de girişecek kadar tutarsız davranışlar içine de girmişlerdir.

Kurtuluş savaşından sonra, modern Türkiye ile birlikte, ekonominin de yeni baştan yaratılmaya çalışıldığı sıralarda, Türkiye'ye en uygun model alarak saptanıp, bu yoldaki çalışmalarıyla, gerçekten büyük yararlar sağlayan İktisadi Devlet Teşebbüslerini asıl amaçlarından uzaklaştırılmışlar ve çok partili hayatın, sömürü unsuru saydığı kuruluşlar hâline getirilmişlerdir.

Bu, ekonomimize yapılan en büyük kötülüklerden biri olmuştur. Çünkü, ne kadar aksi iddialar öne sürülürse sürülsün, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin Türk toplumuna ve Türk ekonomisine büyük yarar ve katkısı olmuştur.

İktisadi Devlet Teşekküllerini, sadece, pür ekonomik kurallara göre kurulmuş birer teşebbüs olarak kabul etmeğe imkân yoktur. Kuruluşlarından bu yana geçen zaman içinde bu kuruluşlar, ekonomimize büyük katkıda bulundukları kadar, devletin gerçekleştirmesi gereken bir çok alt yapı hizmetlerini ve bu arada sosyal hizmetleri yapmak suretile, devletin büyük bir yükünü üzerlerine almışlardır. Bu sebeple, bu kuruluşlar hakkında bir değerlendirme yaparken, ekonomik konuda yarattıkları değerler yanında, diğer faaliyetlerini de hesaba katmamız gerekecektir. Çünkü sosyal faaliyetlerin de bir maliyeti vardır ve bu maliyet sanıldığı kadar küçük de değildir. Şayet bir envanteri yapılsa, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin ekonomiye katkı dışında, sosyal hizmetleri maliyetinin en az, kuruluşlarından bu yana yarattıkları kaynakla eşit bir düzeyde olduğu görülebilir.

İktisadi Devlet Teşebbüsleri birçok çevrenin ısrarla ve sistemli olarak öne sürdüğü gibi, ekonomimize «bir kambur» da olmamaktadır. Kuruluşlarından bu yana, devletin katkısı dokuz milyar liradan ibaretken, bu teşebbüslerin bugünkü varlığı yetmiş milyar liraya ulaşmıştır. 61 milyarlık kaynak yaratan bu teşebbüsler ayrıca, hazineye yılda, 3 milyar 253 milyon gibi küçümsenmiyecek miktarda vergi vermektedirler.

Bu teşebbüslerin, ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına katkılarının yeterli seviyede olmadığı da muhakkaktır.

Bu teşebbüslerin daha verimli ve kâr sağlayacak şekilde çalışmaları gereği açıkça ortadadır. Ancak bu gerçek, istisnasız her hükümet tarafından kabul edildiği ve çeşitli tedbirler alınmak istendiği halde, maalesef bugüne kadar «köklü tedbirlere» yönelinmemiş, sadece geçici ve mevzii kararlar ve uygulamayla yetinilmiştir.

Burada, bu teşebbüslerin bugüne kadar söylenegelmiş sorunlarından ayrıntılı olarak bahsedecek değiliz. Çünkü, bunlar bu teşebbüslerin daha kuruluşundan beri söylenmeye başlanmış, tartışılmış, ancak tedbirleri alınmamış sorunlardır. Bu sebeple biz, bu teşebbüslerin sorunlarına kısaca değindikten sonra, alınması gereken ve bugünkü ekonomik sosyal ve hukuki gerçekler karşısında dahi uygulama yeteneği olan tedbir önerilerinde bulunmağa çalışacağız.

Ülkemizde İktisadi Devlet Teşebbüsleri 40 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu süre içinde, çeşitli zamanlarda yerli ve yabancı uzmanlarca bu teşebbüslerin sorunları ile ilgili olarak yapılan araştırmalar bir reorganizasyonun gerekli olduğu görüşünde birleşmiştir.

Özellikle, 1960 dan sonra yerli ve yabancı uzmanlarca yapılan çeşitli seviyedeki reorganizasyon araştırma ve çalışmalarında, teşebbüslerin ortak ve münferit problemlerinin çözümü için alınması gerekli tedbirler tesbit edilmiş bulunmaktadır. Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, artık problemler ve çözümleri için düşünülebilecek alternatifler ve bunların değerleri bellidir. Önemli olan, bunlardan en uygun olanına karar vermek ve uygulamaya geçmektir.

Uygulamaya bir türlü geçilemediğini, bir örnekle belirtmek isteriz. 1964 yılında çıkan 440 Sayılı Kanunla kurulan Reorganizasyon Komitesince hazırlanan teşekküllere ait kanunlar halâ çıkmadığı gibi, 440 Sayılı Kanunun gerekçesinde yer alan, «teşekküllerin her türlü dış müdahalelerden korunmasını» öngören hükümler de gereği şekilde uygulanamamıştır.

Uzun çalışmalar sonucu tesbit edilen sorunun çözümü için önerilen tedbir uygulanıp, sonucu alınmadan, yenisi düşünülmektedir. Bu şekilde bir istikrarsız tutumla, yıllar, inceleme ve tedbir tesbiti ile geçmekte fakat hiçbir ciddi uygulama görülmemektedir.

Artık İktisadi Devlet Teşebbüslerinin yöneticileri de yönetilenleri de bu çalışmaları tebessümle izlemekte, ve sonuç alınabileceğine inanmamaktadırlar.

Yukarda belirttiğimiz gibi bugün problemler bellidir. Bunları ve tedbirlerini ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz :

POLİTİK MÜDAHALELER

İktisadi Devlet Teşebbüslerini olumsuz yönde etkileyen en büyük faktör politik müdahalelerdir. 3460 ve 440 sayılı kanunlarda teşekküller hukuki ve idari bağlılıklar bakımından esas itibariyle «muhtardır»; oysa uygulamada, bakanla-

rın ve politik organların (Parlamento üyeleri, parti teşkilâtları) teşekkülün iç işlerine karıştığı ve günlük kararları dahi etkilediği inkâr edilemeyecek bir gerçektir.

Bir Bakanın küçük bir memurun atamasına kadar, teşekkülün her işine karıştığı fiyat tesbitinde keza politik düşüncelerin hakim olduğu kamuoyuna dahi aksetmiş bulunmaktadır.

YÖNETİCİ DEĞİŞİKLİKLERİ

Üst kademe yöneticilerindeki devir hızı çok yüksektir. Ortalama olarak, bir genel müdürün 1 - 1,5 yılda değiştirildiği bilinmektedir. Bazen bu süre, 2-3 aya inmektedir. Üst kademe yöneticisi geleceğinden emin değildir. Bu değişmeler her defasında, aylarca süren bir sarsıntı meydana getirmekte, gidenin yaptığının, gelen tarafından beğenilmemesi, birbirini tamamlayan hamleleri olanaksız kılmakta, yönetmeliklerin dışında daima varolan ve en üst kademedeki yöneticinin tutumuyla ayarlanan bir personel politikası ve çalışma metodlarının uygulanması mümkün olmamaktadır.

İşin asıl üzüçü ve zararlı yönü, Genel Müdürlerin alınmasının ciddi bir sebebe değil hissiyata, dedikoduya veya politik görüşlere dayanmakta oluşudur. Bu ise, her alanda istikrarsızlığı doğurmakta, dolayisiyle verim sarsıntı geçirmektedir. Bundan başka, en ufak sebeble dahi genel müdür değişikliğinin mümkün olması, kendine güveni olmayan elemanların, gerçek durumlarının anlaşılmaması için değişikliği tesvik edici her türlü faaliyete girişmelerine sebep olmakta, teşekküllerde, arkası gelmeyen dedikodu, nifak, hizipleşme vücut bulmaktadır. Bu istikrarsızlık günlük kararlara dahi politikanın girmesini kolaylaştırmaktadır.

Verimli ekonominin gelişmesini önleyici, bundan daha zehirli bir hava düşünülemez. Bu itibarla da bu teşekküllerin en kötü şekilde çalışması için ne yapılması gerektiği araştırılsa, sık sık genel müdür değiştirmekten daha iyi bir yol bulunamaz.

Teşekküllerde yöneticilerin sık sık değiştirilmesini belgeleyen iki uygulamayı örnek olarak vermeyi uygun bulduk.

Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ş. Genel Müdürleri

1 — Kâzım Taşkent	6. 7.1935 — 19. 7.1944	108 ay 13 gün
2 — Suphi Orgon	19. 7.1944 — 17. 3.1948	55 ay 28 gün
3 — Tarıh Ozil	17. 3.1948 — 4. 3.1949	11 ay 17 gün
4 — Nüzhet Tekül	6. 6.1949 — 26. 4.1951	22 ay 20 gün
5 — Baha Tekant	26. 4.1951 — 13. 7.1958	86 ay 17 gün
6 — Cihat Şener	13. 7.1958 — 14. 9.1960	26 ay 1 gün
7 — Orhan Üçok	22. 9.1960 — 10. 2.1961	4 ay 18 gün
8 — Fahrettin Mutluay	10. 2.1961 — 10.10.1966	68 ay
9 — Prof. Hasan Fehmi Yazıcı	17. 3.1967 — 6.11.1969	31 ay 19 gün
10 — Kadir Suyabakan (Vekâleten)	27.12.1969 — 12. 2.1970	1 ay 15 gün
11 — Hasan Ergeçen	12. 2.1970 — 17. 6.1971	16 ay 5 gün
12 — Avni Sılay	17. 6.1971	

Etibank Genel Müdürleri

İlhami Nafiz Pamir	1935 — 1939	4 yıl
Reşit Osman Gencer	1939 — 1942	3 yıl
Kemal Türkömer	1942 — 1944	2 yıl
Ferit Nazmi Gürman	1944 — 1951	7 yıl
Hikmet Rauf Sarper	1951 — 1951	1 yıldan az
Cemil Gökçen	1951 — 1953	2 yıl
Cevdet Aydınelli	1953 — 1957	4 yıl
Emin İplikçi	1957 — 1958	1 yıl
İhsan Topaloğlu	1958 — 1959	1 yıl
Burhan Ulutan	1959 — 1960	1 yıl
İhsan Mocan	1961 — 1962	1 yıl
Nafiz Özsoy	1962 — 1964	2 yıl
Rasim Kurşuncu	1964 — 1965	1 yıl
Tahsin Yalabuk	1965 — 1965	1 yıldan az
Suphi Yavaşça	1965 — 1967	2 yıl
Münir Z. Tanyeloğlu	1968 — 1971	3 yıl
Berkkem	1971	

İktisadi Devlet Teşebbüslerine dolaylı ve dolaysız müdahaleleri gidermek için yönetici kadronun uzun süreli sözleşmelerle çalıştırılması ve tarafsız bir komite (örneğin, Plânlama Müsteşarı, Maliye Müsteşarı, Personel Dairesi Başkanı, Denetleme Kurulu Başkanı ve ilgili bakanlık müsteşarından kurulan) tarafından bazı objektif ölçülere göre tesbit edilecek adaylar arasından, hükümetçe seçilmesi yoluna gidilmesi şarttır.

Bu arada önemli olan diğer bir konu da 1964 yılında 440 Sayılı Kanunla kurulan Reorganizasyon Komitesince hazırlanan Teşekküllere ait kanunların bir an önce çıkarılması gereğidir.

PERSONEL POLİTİKASININ OLMAYIŞI

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin personel politikasında görülen aksaklıkları ve bu teşebbüslerdeki personel sayısını tartışıp, çözüm yollarını araştırırken, öncelikle bazı tanımlamaların yapılması gereklidir.

Bu teşebbüslerin ciddi sayılabilecek bir personel politikaları bugüne kadar saptanmamıştır.

Personel politikası, izlenmesi kabul edilen yolları ya da gayeleri gösterir, yani amaçları belirtir. Böyle bir amaç güdülemediği için, bu teşebbüslerin personel politikası, bugüne kadar, haklı ya da haksız tenkitlere uğramış; bazı durumlarda, işin esası bilinmediği için, bu teşebbüslerin istenileni verememesi kadrolarının şişkinliğine bağlanmıştır. Personel politikasının temel bir rehber olabilmesi için, önce tedbir, düşünce ve devamlı bir dikkat, sonra da yüksek yönetimin ona uyması gereklidir.

Pek az istisnaları dışında, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bu anlamda bir personel politkası yoktur.

Pek tabii her idarenin kendisine özgü bir politikasının bulunduğu söylenebilir; fakat, bu politikalar ekseriya derinlemesine bir araştırma ve düşünce mahsulü değildir. Başka politika alternatifleri dikkate alınmadan saptanmış olup, ağırlık verilmiş olan noktalar hatalıdır. Saptanan politikalarda, teşebbüsler-

arası koordinasyon sağlanamadığı gibi, kopukluklar da vardır.

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin çoğunda, personel politikası, kanun ne istemişse odur. Çeşitli personel yönetmeliklerini incelediğimizde görmekteyiz ki, personel politikasına ilişkin, ama usulle, ilgili bulunmayan kısımlar kelime kelime kanunu tekrar etmektedir. Teşebbüslerde personel politikası hiçbir zaman bunun ötesine geçememektedir.

Bu müesseselerin personel meseleleri ile ilgili olarak, kanunlarımız iki özellik göstermektedir: Once müsaadeci ve olumlu olmaktan çok, kayıtlayıcı bir unsurdur; ikincisi, personel idaresi ile ilgili olarak, kayıtlayıcı çok ayrıntıya inmektedir.

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin personel politikasını, personel idaresi konularını, bir personel işleri yetkilisi ile tartışırken, ilk dikkati çeken, personel dairesinin, uygun personelin işe alınıp, alınmadığı, onların gereken şekilde intibaklarının yapılıp yapılmadığı ve ilk haftalarda işlerinde başarılı olup olmadıkları hususları ile ilgilenme yerine, müracaat ve iş formlarının usule uygun doldurulmaları o formların birçok kere imzalanmaları ve intizamla dosyalara yerleştirilmeleri ile meşgul olmayı yeterli saydığıdır. Zaten yetkililer bu gerçeği açıkça kabul etmektedirler.

Personel politikasına gereken dikkatin gösterilmemesi; işgücü plânlaması, yönetici yetiştirme ve endüstri emniyeti gibi sahalarda bir takım kusurlu durumlara yol açmaktadır. Açık ve kesin bir politika tesbit edilememiş olması, yapılan her türlü eğitim gayretlerini de baltalamaktadır. İşin kanuni yönüne ağırlık verilmesi ve günlük problemleri çözme ile meşgul olunması sebebi ile teşekküllerin amaçlarının gerçekleştirilmesinde personel idaresinin tesirli bir araç olarak kullanılması ihmale uğramıştır.

KADRO ŞİŞKİNLİKLERİ

İktisadı Devlet Teşebbüslerindeki kadro şişkinlikleri konusu ise ayrı bir önem taşımaktadır. Şayet, İktisadi Devlet Teşebbüslerinde söylendiği gibi ihtiyaçtan fazla işçi ve memur çalıştırılıyorsa, bu fazlalığı, toptan bir tasfiyeye gidilmeden, bir-iki sene gibi kısa bir süre içinde, alınacak kesin kararlarla normal seviyeye indirilmesi pek alâ mümkündür.

Aşağıda vereceğimiz bir iki örnek bu görüşün doğruluğunu açıkça göstermektedir.

20 KAMU TEŞEBBÜS VEYA MÜESSESESİNDE 1970 YILINDA İŞTEN AYRILMALAR VE NEDENLERİ

Ayrılış nedeni	İşçi sayısı	% oranı (yüzde)
Kendi isteği	8.041	% 37.02
İşten çıkarma	2.299	10.58
Askerlik	1.717	7.90
Geçici iş	1.386	6.38
Sağlık ve ölüm	1.027	4.73
Dışarıya gitme	460	2.12
Memur statüsüne geçme	117	0.54
Başka	6.674	30.73
Toplam	**21.721**	**% 100.00**

Görülüyor k bir yıl içerisinde, 20 kamu teşebbüs veya müessesesinde işten ayrılanların sayısı 21.721 gibi büyük bir rakama ulaşmaktadır. Eğer, bütün kamu iktisadi teşebbüslerinde işten ayrılanların sayısı hesap edilirse, bu rakam daha yükselecektir. Ancak, bir taraftan kamu iktisadi teşebbüslerinde işçilerin fazla olduğu iddia edilirken, bir yıl içinde 20 kamu teşebbüsünden çıkan 21.721 işçi yerine, aynı yıl içinde 22.164 işçi yeniden işe alınmıştır. Muhakkak ki, çıkanların bir kısmının yerine yeni işçi alınması müessesenin çalışabilmesi için zorunludur. Ama hiçbir zaman, 21.721 işçinin çıktığı teşebbüslerde, 22.164 kişinin yeniden alınmasını zorunlu kılacak bir durum yoktur. Yeniden işe alınmalarda işin gereğinden çok, politik düşünceler hakim olmakta ve çoğunlukla parlamento üyeleriyle parti teşkilâtı yöneticilerinin baskıları yüzünden kamu iktisadi teşebbüslerinin kadroları her gün biraz daha şişirilmektedir. Politikacıların, kamu iktisadi teşebbüslerine etkileri ortadan kaldırılır, hükümet kesin bir tutumla, zorunlu haller dışında çıkanların yerine yeniden işçi alınmaması konusunda bir prensip kararına varır ve kamu iktisadi teşebbüslerine gerekli talimatı verirse, çok kısa bir sürede iktisadi devlet teşebbüslerinde işçi sayısı normal seviyesine inecektir.

İŞGÜCÜNÜN EĞİTİMİ SORUNU

Bu arada bir husus dikkatten kaçmamalıdır. Ayrılan işçilerin % 37,2 si kendi isteği ile işten çıkmıştır. Bu işçiler, çoğunlukla, eğitilmiş ve iktısadi devlet teşebbüslerinde kendilerine verilen ücreti yeterli görmeyen kimselerdir. Bunları özel sektör daha yüksek ücret vermek suretiyle çalıştırmaktadır. Ancak bunların iktisadi devlet teşebbüslerinde çalışırken eğitilmeleri bu teşebbüslere büyük mali külfetler yüklemiştir. Özel sektör hiçbir mali külfete katlanmadan, eğitilmiş bu işçileri almakta, kâr ve verimini artırma yolunu bulmaktadır.

Sırası gelmişken bir gerçek açıkça ortaya konmalı ve bunun da tedbirleri alınmalıdır. Dünyada, gerek özel sektör, gerekse kamu sektörü eğitimine büyük önem vermekte ve bu uğurda milyonlar harcamaktadır. Bizde ise, bu gereği yalnız kamu sektörü kısmen de olsa, yerine getirmekte, eğitim için milyonlar harcamaktadır. Daha açık bir ifade ile, kamu sektörü, gerek sevk ve idare kademesindeki personelin eğitiminde, gerekse işçi egitiminde bir okul görevi yapmakta, bunun için milyonlar sarfetmekte, özel sektör ise, devlete ya da kamu iktisadi teşebbüslerine bir kuruş ödemeden, eğitiminde milyonlar harcanan bu insanları alıp, kendi yararına kullanmaktadır. Artık kesinlikle bu soruna bir çözüm yolu bulunmalı, özel sektör bu nimetlerden yararlanabilmek için, ya devlete munzam bir eğitim vergisi ya da iktisadi devlet teşebbüslerinden aldığı işçiye karşı iktisadi devlet teşebbüslerine bir ödeme yapması formülü aranıp mutlaka uygulama alanına konmalıdır.

VERİMSİZ İŞTİRAKLER VE ÖZEL TEŞEBBÜSE KATKI

İktisadi Devlet Teşebbüslerini verimli bir hâle getirmenin yolu tutarlı bir personel politikasının uygulanması, Genel Müdürlerin sık sık değiştirilmemesi, kadro şişkinliklerinin giderilmesi kadar, bu teşebbüslerin, yönetimi tamamen özel sektör elinde olan iştiraklerinin gözden geçirilmesi, teşebbüslere büyük yük yükleyen, yarattığı değerleri büyük ölçüde sömüren bu uygulamaya son verilmesi de önem taşımaktadır.

İktisadi Devlet Teşebbüsleri bazen, rantabl ve rasyonel olmayan kuruluşlara katılmaya zorlanmış, kendi mali yapısı zor durumda olan, sabit ve işletme masraflarını faiz yükü ve borçla sağlayan bir teşekküle hatta kâr sağlaması muhtemel olma-

yan bir kuruluşa sermaye koydurulmuştur.

Örneğin Sümerbank, genel olarak bu tip iştiraklere, 688.049.900.— TL. koymuş ve bunlardan ancak % 2,57 oranında kâr sağlayabilmiştir. Buna göre, Sümerbank 1970 yılında, bu çeşit iştiraklere yatırdığı 688.049.900 TL. karşılığında 17.186.189 TL. kâr elde etmiş, buna mukabil, kendisi, aldığı kredilerin karşılığı olarak, 115.132.151,39 TL. faiz ve komisyon ödemiştir.

Aslında, bu iştiraklerin kâr etmediği söylenemez. Ancak, yönetim özel kişilerin elinde olduğu için, yönetim ücretleri ve diğer yönetici masrafları çok şişkin tutulmak suretiyle kârdan kaçırmalar yapılmaktadır.

Bazı durumlarda, sembolik de olsa kâr sağlanması halinde bile, bu kâr, kamu iktisadi teşebbüslerine intikal etmemektedir.

Ayrıca Sümerbank'ın sermayesinin yarıdan fazlası özel sektöre ait olan aşağıdaki iştirakleri 1970 yılını da zararla kapatmıştır :

— Türkiye Bağcılar Bankası A. Ş.
— BASF
— Mensucat Boyaları A. Ş.
— Seramik Ham Madde San. ve Tic. A. Ş.
— Soda Sanayii Anonim Şirketi
— Madeni İnşaat İşleri T. A. Ş.
— Kömür İşletmeleri A. Ş.
— Gima

Bir başka örnek olarak Etibank'ı vermek mümkündür. Etibank'ın 286.029.000 TL. ile katıldığı, yine sermayesinin yarıdan fazlası özel sektöre ait olan aşağıdaki iştirakleri de 1970 de zarar etmiştir.

— Anadolu Mermer ve Granit San. A. Ş.
— Asbest Madencilik San. A. Ş.
— Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş.
— Krom İşletmeleri A. Ş. (tasfiye halinde)
— Sanayi Madenleri A. Ş.
— Türkiye Bağcılar Bankası A. Ş.
— Türkiye Kredi Bankası A. Ş. (tasfiye halinde)

Etibank'ın 1970 de Yüksek Denetleme Kurulu denetimine tabi olmayan iştiraklerinden aldığı, sadece 59.500.— TL. dir.

Görülüyor ki, sadece iki iktisadi devlet teşebbüsünün özel sektöre mali katkısı bir milyar liraya yaklaşmaktadır. Eğer tüm iktisadi devlet teşebbüslerinin iştirakleri yoluyla özel sektöre mali katkısını dikkate alırsak özel sektörün kamu kuruluşlarından ne denli yararlandığı ortaya çıkacak, bu arada, iktisadi devlet teşebbüslerinin istendiği ölçüde bir kaynak yaratamama sebeplerinin nedenlerinden en önemlisi de bilinmiş olacaktır.

Bu sorunun bugüne kadar açıkça tartışılmaması ve iştiraklerin iktisadi devlet teşebbüslerine yüklediği büyük külfetin ortaya atılmamasının başlıca nedenlerinden biri de iktisadi devlet teşebbüslerinin yüksek yönetim kademesinde bulunan kişilerin, iştirak ettiği müesseselerde, yönetim kurulu başkanı ya da yönetim kurulu üyesi olarak bulunmalarıdır. Örneğin, Sümerbank'ın Genel Müdürü, Genel Müdür Muavinleri, Yönetim Kurulu üyeleri hatta bazı şube müdürleri, Sümerbank'ın iştirak ettiği özel sektör kuruluşlarının bir çoklarında Yönetim Kurulu Başkanı, Yönetim Kurulu üyesi ya da murakıp olarak görev almışlardır.

Bu uygulamaya kesinlikle son verilerek, kamu sektörünün özel sektöre katkısı durdurulmalı, ayrıca bugüne kadar sermaye olarak verilmiş paralar süratle tahsil edilmelidir.

BANKALARA VERİLEN TAVİZ

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin istenilen varlığı yaratamamasının diğer bir sebebi de her türlü ekonomik kurallar çiğnenerek, bazı bankalara taviz verilmesinde aranmalıdır.

Örneğin, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin hissedarları üç bankadır. Hisseler, aşağıdaki şekilde dağıtılmıştır:

33 1/3 % Sümerbank (ortalama)

33 1/3 % T. C. Ziraat Bankası (ortalama)

33 1/3 % T. C. İş Bankası (ortalama)

Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi'nin kuruluş kanununa bir madde konarak hükümet bütün hissedarlara her yıl genel masraf ve üretim üzerinden aşağı yukarı % 10 gibi bir kârı garantilemiştir. Bu kâr veya hisse tam yüzde hesabına dayanmadığı gibi, her sene de aynı değildir. Üretim üzerinden hesabedilmekte olan hissenin hesaplanış formülü oldukça karışıktır ve çok değişmektedir Fakat, bu kâr, müessesenin durumu ne olursa olsun, yani bir önceki yıl zarar da edilmiş olsa, mutlaka ödenmektedir.

İktisadi faaliyete katılan her kişi ya da teşekkül peşinen iktisadi faaliyetin risklerini de göze almalıdır. Ekonomik kurallara göre, bir teşekkülün, hisse senedi ile katıldığı başka bir teşekkülden, zarar olmasına rağmen, üretim değeri üzerinden bir pay almağa hakkı yoktur. Bu uygulama Şeker Şirketinde olduğu gibi, birçok kamu iktisadi teşebbüslerinde de vardır.

Bu uygulamaya kesinlikle son verilmeli, iktisadi devlet teşebbüsleri, zarar etmiş olmalarına rağmen, bazı bankalara, haraç verir gibi üretim üzerinden kâr aktarmamalıdır.

BAKANLIKLARA YAPILAN YARDIMLAR

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin istenilen kaynağı yaratmasını olumsuz yönde etkileyen diğer bir husus da, bu teşebbüslerin bağlı olduğu Bakanlıkların, bir kamu hizmeti olarak yapmaları gereken hizmetleri, bu teşebbüslere yaptırmak istemeleridir. Bir bakanlığın her türlü hizmetleri devlet bütçesine konan tahsisatla karşılanır. Bu, genel bir kuraldır. Ülkemizde ise, bazı bakanlıkların personelinden tutun da her türlü araç ve gereçleri, hatta hizmet otoları, o bakanlığa bağlı olan kuruluşlardan sağlanmaktadır. Bakanlıklardan bazıları, kendisine bağlı olan iktisadi devlet teşebbüslerinin binalarında oturmakta, bazı durumlarda hiç kira vermemekte, bazı durumlarda da sembolik kiralar ödemektedirler. Kamu iktisadi teşebbüslerinin, bakanlıklara yaptıkları bu tip katkının maliyeti küçümsenmiyecek bir seviyededir. Bu tutumdan da vazgeçilmeli, Bakanlıkların yaptıkları her türlü hizmetin karşılığı devlet bütçesine konmalıdır.

YÖNETİM MASRAFLARININ ŞİŞKİNLİĞİ

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin diğer bir sorunu da yönetim masraflarının şişkinliğidir. Ayrıntıya girmeden bir örnek vermek bu görüşü doğrulayacaktır. Hemen hemen her iktisadi devlet teşebbüsünün yurdun birçok yerlerinde bir veya bir kaç kamp tesisleri bulunmaktadır. Bu kamplar bazı hallerde kamp olmaktan çıkmış, lüks birer sayfiye evi haline getirilmiştir.

Bütün iktisadi devlet teşebbüslerine ait kamplar bir merkezde birleştirilmeli ve eşit şartlar altında iktisadi devlet teşebbüslerinde çalışanların yararına sunulmalıdır.

Bu arada, iktisadi devlet teşebbüslerinin bir tutumu da bu tip kamp kuruluşlarına veya başka kuruluşlara doğrudan doğruya yatırım yapmadan, yan müesseseler ve kuruluşlara yardım etmek suretiyle, yapılan büyük masrafları kamufle etmeleridir. Örneğin bir iktisadi devlet teşebbüsü, direkt kamp tesisleri kurma yoluna gitmeden, bünyesi içinde teşekkül etmiş olan ya da sırf bu maksatla teşekkül ettirilen bir sandığa, yahut da kuruluşa geniş ölçüde yardım ederek bu tip hizmetleri yaptırmaktadır. Yardım ettiği bu kuruluşların hiçbir resmi yanı olmadığı için, çoğu zaman, bu tip hizmetlerin maliyeti de çok yüksek olmaktadır.

İTHALATTA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin diğer bir sorunu da, makine ve teçhizatın yenilenmesinde ve ham madde ithalâtında karşılaştıkları güçlüklerdir.

Dış ticaret sisteminin düzensizliği, iktisadi devlet teşebbüslerini de etkilemekte, zaman zaman kapasitenin uzun süre atıl kalmasına yol açmaktadır.

Bu suretle, kuruluşlarda sık sık görüldüğü üzere, araç ve makinelerin ithalinde prodüktivite hesaplarını yapacak, makineleri standardize edecek bir merkezi organ görevlendirilmeli ve ithalât doğrudan doğruya bu organ tarafından yapılmalıdır.

Bu suretle, kuruluşlarda sık sık görüldüğü üzere, araç ya da malzeme alımı için sık sık Avrupa, ya da dünya gezilerine çıkılması önlenmiş olacak, malzeme alımında çıkan yolsuzluk ya da yolsuzluk dedikoduları ortadan kalkacaktır.

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin sağladıkları kârlar, diğer bir iktisadi devlet teşebbüsünün zararını kapatmak için, ya da doğrudan doğruya, Maliye Bakanlığı tarafından hazineye alındığından, bu kuruluşlar ihtiyaçlarını karşılayacak ithalâtı yapabilmek için munzam ihtiyat ayıramamaktadırlar.

Bazı durumlarda, elinde para olmadığı, bazı durumlarda formalitelerin uzaması yüzünden, kuruluşlar ihtiyaçları ne kadar acil olursa olsun, ithal ettikleri makine ya da ham maddeler için aylarca beklemek zorunda kalmakta, bu durum işlerin geniş ölçüde aksamasına yol açmaktadır.

Bu aksaklığın önlenmesi için, merkezi organ tarafından süratle ithal edilecek malzemenin, gümrüklerde de formaliteler yüzünden bekletilmesi önlenmeli, gümrüğe gelen malzeme, ilgili kuruluş tarafından derhal çekilebilmeli, gümrük, vergi ve diğer harçları sonradan dekont etmelidir.

Bu arada bir görüş olarak, iktisadi devlet teşebbüsleri için ithal edilecek malzemenin gümrük vergisinden muaf tutulması da incelenebilir.

İktisadi Devlet Teşebbüslerindeki atıl kapasite de önemli bir diğer aksaklıktır.

Ham madde ve malzeme akışı, vasıflı eleman, yeterli talep ve pazar sağlanması, yeterli işletme sermayesi, yatırımlar arasında denge sağlanması konularında kesin tedbirler alınmalıdır.

Bu arada önemle değinilecek bir husus da teşekkül yönetim kurullarında ve müessese idare komitelerinde bulunan işçi üyenin fonksiyonudur. Şimdiye kadarki uygulama, bu üyelerin, teşekkülü kısmen de olsa, politik müdahalelerden korumakta faydalı olduklarını göstermiştir. Diğer bir deyimle; bu müessesenin (işçinin yönetime katılması) daha kuvvetlendirilip yaygın bir hale getirilmesi, İktisadi Devlet Teşebbüslerine hayatiyet verecek ve bu teşebbüslerin gelişmesine olumsuz yönde etki yapan politik müdahaleleri önleyecektir.

Kaldı ki, işçinin yönetime katılmasının verimliliğin artmasına büyük katkıda bulunduğu artık ileri ülkelerce saptanmış ve bu uygulama kamu kuruluşlarını da aşarak özel sektör tarafından dahi benimsenmeğe başlanmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinden başlamak üzere, İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda bu uygulamanın örneklerini bugünkü ekonomik düzeyleriyle göstermektedirler. Hatta birçok ekonomistler, Alman ekonomik mucizesini, işçi-işveren ilişkilerine, Almanyadaki sendikaların tutum ve davranışlarına ve nihayet işçinin yönetime katılmasına bağlamaktadırlar.

Batı ülkelerince denenmiş ve çok başarılı sonuçlar alınmış bu uygulamanın ülkemizde hızla gerçekleştirilip, yaygınlaştırılması İktisadi Devlet Teşebbüslerinin yatırım kaynağı yaratma yönündeki gelişmesine büyük katkıda bulunacaktır.

KAMU HİZMETİ

Kamuoyuna yanlış aksettirilen, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin büyük zararlarla faaliyetlerine devam ettiği konusuna da değinmek gerekli olmaktadır.

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bazılarının zarar ettiği, bazılarının da yeterince kâr edemediği doğrudur. Bunun nedenleri yukarda izah ettiğimiz problemler olmakla birlikte, bir de başka yönü vardır. İktisadi Devlet Teşebbüslerinden bazıları, görevleri bakımından tamamen kamu hizmeti yapmaktadırlar. Kamu hizmetlerinde ise, kârlılıktan çok, hizmetin gereği gibi yapılabilmesi önemlidir. Örneğin PTT, hatta çağımızda Demiryolu hizmetleri bir kamu hizmeti niteliğindedir. Bu teşebbüslerden kâr beklemek ya da bu teşebbüsleri ekonomiye yük olarak göstermek insafsızlıkların en büyüğüdür. Bu gibi iktisadi kamu teşebbüsleri hariç tutulursa, diğer kamu kuruluşlarının söylendiği gibi, ekonomiye yük değil, aksine ekonominin hızlanmasını sağlayan büyük birer etken oldukları ortaya çıkacaktır.

PİYASAYI DÜZENLEME

Ayrıca, bazı kamu kuruluşları ülkemizin ekonomik ve sosyal gerçekleri karşısında, ekonomik kuralların imkân vermediği bir çalışma tarzını benimsemek mecburiyetinde kalmışlardır. Siyasal iktidarlar, bazı durumlarda piyasayı düzenleyebilmek için bu teşebbüslerin mali ve satış politikalarına müdahale ederek, onları, kârlı bir teşebbüs olmak için her türlü olanağa sahipken, her sene milyonlarca lira zarar eden birer

teşebbüs haline getirmişlerdir. Bazı çevreler teşebbüslerin bu hale düşmesindeki gerçek sebebi kasıtlı olarak görmezlikten gelerek, kamuoyuna bu teşebbüsleri zarar eden ve devlete yük olan birer teşebbüs olarak gösterme gayreti içine girmişlerdir. Örneğin, Azot Sanayii bu çeşit teşekküllerin en tipik örneğini teşkil etmektedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde sınai bir kuruluş, üretim ve satışı arttığı oranda zarar etmemektedir. Oysa, Azot Sanayii ne kadar çok üretim ne kadar satış yaparsa, zarar oranı o kadar yükselir. İlk bakışta garip görünen bu duruma rağmen, aslında, bu teşebbüs zarar eden bir kuruluş değildir. Hükümetin, tarım ve gübre politikasının tabii bir gereği olarak, maliyet altı satış yapma zorunluğu ile müesseseyi karşı karşıya bırakması sonucunda böyle bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bu durum, Devlet Demiryolları için de başka bir biçimde aynı şekilde sonuçlanmaktadır. Devlet Demiryolları bugün birçok mamulleri ya da birçok kişi veya grupları tarife altı bir ücretle taşımak zorunda bırakılmaktadır. Bunun yanında karayolları taşıtmacılığının vergilendirilmesi de gerçekleşmediğine göre, Devlet Demiryollarının böyle bir rekabet karşısında ve elinde olmayan sebeplerle tarife altı taşımalar sonucu geldiği bugünkü durum olağan karşılanmalıdır.

Örneğini verdiğimiz iki teşekkül dışında, diğer teşekküllerin maliyet ve satış fiatlarında da muhtar olmadıkları bir gerçektir.

Hukuki statü farklarına rağmen bu kuruluşların hepsi birer fiyat düzenleme fonksiyonu yapmaktadır. Toprak Mahsulleri Ofisi buğday; Şeker Şirketi şeker pancarı; Tarım Satış Kooperatifleri fındık, üzüm ve pamuk; Tekel ise tütün fiatlarına karışmaktadır. Görüldüğü gibi, fiat düzenleme fonksiyonları yanında, mali yardım endişeleri ağır basmış ve fiyat politikası ile bazı üretici zümrelerin çıkarları korunmuş, bunun bedeli de açık finansman ile karşılanmıştır. Başka bir ifade şekliyle, piyasa fiyatlarının üstünde tesbit edilen destek fiyatlarla alım, ya normal fiyatlardan satışla zarar doğmuş veya normal üstü fiyatlarda stokların elde kalmasına sebep olmuştur. Rekabetin büyük ölçüde geçerli olduğu piyasalara mal üreten iktisadi devlet teşebbüslerinin fiyatları etkileme imkânları çok azdır. Bu işletmeler fiyat tesbit eden değil, fiyat kabullenen birimlerdir. Tesbiti önemli olan değişken de fiyat değil, üretim miktarıdır. Serbest rekabet piyasasında, satışlar, değişen maliyetleri karşıladığı sürece, zarar edilse bile kaynakların en iyi şekilde kullanılması bakımından üretime devam etmek gerekebilir. Tekel durumundaki kamu işletmelerinde ise, fiyat ve üretimi birlikte ayarlamak zorunluğu vardır. Bunlarda fiyat politikası seçilen hedefe göre değişecektir.

Sonuç olarak, bu tip müdahalelere maruz kalan iktisadi devlet teşebbüslerinin gerçekten kaynak yaratması isteniyorsa, bu tip müdahalelerden kurtarılması gerekir. Başka bir ifade ile, iktisadi devlet teşekküllerinin fiyat politikasını ne tedbirli tüccarın, ne de politikacının eline bırakmak, fakat kamu işletmelerinin gayelerine en uygun yolu izlemek gereği vardır. Bu yapılmadığı takdirde, bu tip kamu iktisadi teşebbüslerinden, «kaynak yaratmıyor» gerekçesiyle şikâyetçi olmak, gerçekleri görmemek, ya da kasıtlı olarak, kamu iktisadi teşebbüsler hakkında olumsuz propagandaya katılmak demektir.

— Devamı gelecek sayıda —

Sosyal Güvenlik Fonlarının Kullanılışı - II -

ÜNAL EGE

DPT Sosyal Plânlama Dairesi Plânlama Şubesi

İşçi meskenlerine yapılan yatırımlar dışında diğer bütün plâsmanlarda güvenlik prensibi yanında randıma prensibinin de arasında gerekir. Sosyal Sigortalar fonlarının aktüreya hesapları sonucu ortaya konan sigorta örgütünün mali dengesini bozabilir. Tablo(3-4)

Tablo 2'de görüldüğü üzere sosyal sigortalar kurumunca gayri menkulle plase edilen fonların büyük bir kısmı ekonomik kalkınma açısında bir değeri olmayan arsalara bağlanmıştır. 1961 yılında toplam gayrimenkul yatırımlarının % 54'ünü arsalar meydana getirmektedir. 1961 yılından sonra arsalara yatırılan fonlarda büyük bir değişiklik olmamakla beraber toplam gayrimenkül yatırımları içinde sağlık tesisleri yatırımlarında önemli artışlar olmuştur. 1967 yılı tahmini rakamlarına göre Sosyal Sigortalar Kurumu gayrimengul yatırımları içinde arsaların oranı % 23 buna karşıt olarak sağlık tesislerinin oranı ise % 52'dir.

TABLO 3 : SOSYAL SİGORTALAR KURUMU PLÂSMANLARI VE BU PLÂSMANLARDAN TEMİN EDİLEN GELİRLER (1960 — 1966)

Yıllar	Toplam Plâsmanlar (Bin TL.) (1)	Toplam Gelirler (Bin TL.) (2)	Gelir Oranı % (3)
1960	1.303.269	42.495	3.26
1961	1.625.832	51.258	3.15
1962	2.039.856	73.548	3.61
1963	2.491.948	95.160	3.82
1964	2.987.505	—	—
1965	3.607.361	139.608	3.87
1966	4.453.423	219.531	4.92

Kaynak : S. S. K. Çalışma Raporu ve Bilânçosundan (1960 — 1966) yararlanarak düzenlenmiştir.

TABLO 4 : SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNUN YILLARA GÖRE PLÂSMANLARI

	Yıllık Plâsman (Bin TL.) (1)	Yıllara Göre Artış Endeksi (2)
1961	322.563	100
1962	414.024	128
1963	452.092	109
1964	495.557	110
1965	619.856	125
1966	846.071	136

Kaynak : S.S.K. Çalışma Raporu ve Bilânçosu

Not : Tablo 3'de yer alan toplam plâsmanların yıllara göre farkları alınarak yıllık plâsmanlar elde edilmiştir.

Bu tabloda da görüldüğü gibi Kurumun yıllık plâsmanı ortalama 490 milyon Türk Lirasıdır. Plâsmanlar da yıllık ortalama artış ise % 4,5dir.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa göre, Kurumun kapsamı genişletilmiş ve bir işçi çalıştırılan işyerlerinin da kademli olarak Sigorta kapsamı içine alınması öngörülmüştür. 1967 yılı sonuna göre 56 ilde bir işçi çalıştıran işyerleri Kurumun kapsamı içine alınmıştır. Bu illerden 42'sinde de sigortalıların eş ve çocuklarının sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmıştır. Sosyal Sigortaların kapsamı genişledikçe doğal olarak Kurumun plâsmana giden fonlarından da artış olacaktır.

(2) T.C. Emek Sandığı Yatırım Politikası :

T.C. Emekli Sandığının iştirakçilerden toplandığı primlerin aşağıda belirtilen konulara yatırılması, 5434 Sayılı Kanunun

22'ci maddesi ile bu maddenin bazı fıkralarını değiştiren 6311, 7003 ve aynı kanunun 23'cü maddesini değiştiren 537 Sayılı Kanunlarla sınırlandırılmıştı. (11)

1. Mütehavil gelirli kıymetlerden :

a. % 40'ı geçmemek üzere iktisaden inkişafa mazhar olan en uygun yerlerde ve en fazla varidat temin edecek şekilde ve belediye hudutları içinde satın alınacak veya yaptırılacak gayrimenkullere;

b. (19. 6. 1957-7003) yüzde kırkı geçmek üzere :

1. Sermayesinin tamamı veya yarısından fazlası Devlete ait olan kurumların veya bu kurumlarca sermayesine iştirak olunan sermaya şirketlerine veya bu kurum ve şirketlerle müştereken girişilecek teşebbüslere,

2. Memleket ekonomisinin inkişafına müessir ve Sandık plâsmanları, bakımından da emin ve istifadeli olmak ve önceden İcra Vekilleri Heyetinden müsaade istihsal edilmek kaydiyle, hususi sermaye ile kurulmuş sermaye şirketlerinin aksiyonlarına veya bu şirketlerle diğer müteşebbüslerle müşterek girişilecek teşebbüslere;

2. Sabit Gelirli Kıymetlerden :

c. Devlet bono ve tahvilleriyle amortismana ve kredi sandığı tahvillerine;

ç. (b) fıkrasında yazılı şirketlerle Devlet sermayesiyle kurulmuş olan teşekküllerin milli bankaların obligasyonlarına;

Bu durumda sandık prim gelirlerini :

(a) Ekonomik gelişme olanakları bulunan yerlerde, belediye hudutları içinde gayrimenkule,

(b) Devlete ait olan veya sermayesini % 50'si Devletin olan sermaye şirketlerin veya bu tip şirketlerle birlikte getirilecek teşebbüslere,

(c) Bakanlar Kurulu Kararı alınarak, ekonomik gelişmemizde etken olabilecek özel sermaye şirketlerine,

(d) Devlet bono ve tahvillerine,

(e) Milli Bankalara, yatırmak durumundadır. Tablo 5 ve 6 ve 7'de T.C. Emekli sandığının yıllara göre plâsmanlarının dağılımı ve yıllık plâsman toplamları gösterilmiştir.

d. Vâdeli ve vadesiz mevduat şeklinde milli bankalara (Bu mevduat 5841 Sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.)

Yatırılmak üzere İdare Meclisince hazırlanıp Maliye Vekâletince tasdik olunacak en çok (5) yıllık ve lüzum ve ihtiyaçlara göre aynı usulle değiştirilebilen bir yatırım plânı dairesinde işletilir. Yatırımlar bu plâna göre İdare Meclisi karariyle yapılır.»

TABLO 6 : T.C. EMEKLİ SANDIĞI TOPLAM YILLIK PLÂSMANLARI

Yıllar	Toplam Plâsmanları (Bin TL.) (1)	Endeks (2)
1961	605.312	100
1962	341.335	56
1963	295.707	87
1964	346.012	117
1965	370.350	107

Not : Tablo 5'de yer alan toplam plâsmanlar kümülatif olarak verilmiştir. Bu tabloda yer alan yıllık plâsmanlar söz konusu tablodaki toplam plâsmanların yıllara göre farkları alınarak bulunmuştur.

«Sandığın her yıl, bir yıl evvelki bilânçosunda görülen sermayenin % 7'sini geçmemek üzere ayrılacak ve döner sermaye olarak kullanılacak bir fondan; iki iştirakçi veya tevdiatçının kefaletiyle sandığa tabi beş yıllık fiili hizmeti bulunan iştirakçi veya tevdiatçılara faiz haddi % 5'ten aşağı olmak üzere borç para verilebilir.

Verilecek burcun miktarı iştirakçi veya tevdiatçıların aylık veya ücretlerinin üç katını geçemez. Verilen borç para en çok iki yıl içinde geri alınır.

Borç vermeye ait başkaca esaslar yönetmelikte belirtilir.»

---

(11) Bkz. 5434 Sayılı kanun Madde 22-3.3.1954-6311) «Sandığın ihtiyatları normal ve belli ihtiyaçlar için serbest bulundurulması lâzım gelen miktarlar çıkarıldıktan sonra kalanı :

TABLO 5 : T.C. EMEKLİ SANDIĞI PLÂSMANLARI

(Bin TL.)

	1960 (1)	1961 (2)	1962 (3)	1963 (4)	1964 (5)	1965 (6)
Sabit Kıymetler	273.273	291.352	335.958	396.683	491.107	561.575
Hisse Senetleri	197.174	199.674	199.704	202.864	252.007	334.326
Tahviller	284.987	246.110	257.979	1.516.347	1.638.127	1.929.153
Hazine Bonoları	—	898.450	1.150.193	100.660	132.170	1.025
Mevduat	748.676	466.390	492.504	455.099	505.099	495.472
İkraz Fonu	55.365	62.811	69.784	130.186	129.231	196.640
	1.559.475	**2.164.787**	**2.506.122**	**2.801.829**	**3.147.841**	**3.518.191**

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Raporu. (1964 — 1965)

TABLO 7 : T.C. EMEKLİ SANDIĞININ PLÂSMANLARININ SABİT VE DEĞİŞEN KIYMETLERE GÖRE DAĞILIMI

Yıllar	Sabit Kıymetler (Rant Binaları + İdare Binaları + Demirbaşlar + vb.) (1)	Sabit Kıymetler Endeksi (2)	Değişen Kıymetler (Hisse Senetleri + Tahviller + Hazine Bonoları + Mevduat + İkraz Fonu) (3)	Değişen Kıymetler Endeksi (4)	Toplam Plâsman İçinde Sabit Kıymetlerin Oranı % (5)
1960	273.273	100	1.286.202	100	18
1961	291.352	107	1.873.435	146	13
1962	335.958	115	2.170.164	116	13
1963	396.683	118	2.405.146	111	14
1964	491.107	124	2.656.734	110	16
1965	561.575	114	2.956.616	111	16

Not : Bu tablo 5 No.lu tabloya göre düzenlenmiştir.

T.C. Emekli Sandığının gerek tablolarda verilen plâsmanları ve gerek yapacağı yatırımların nevileri ile ilgili kanunla sınırlanmış yatırım alanları tetkik edildiğinde, söz konusu Sandığın Sosyal Sigortalar Kurumu yatırım alanlarından belirli oranda ayrıldığı görülmektedir. Her ne kadar ilk bakışta her iki örgütün de aynı yatırım alanlarına yöneldiği görülürsede T.C. Emekli Sandığı Kanunu bu örgüte yatırım alanı seçişinde belli kriterler içinde daha fazla esneklik tanımıştır. Bu cümleden olarak kurumun belirli kıstaslar yerine getirildiği anda özel sektör sermaye şirketlerine ortak olabileceği ve bu tip şirketlerle işbirliği içinde yeni teşebbüslere girişilebileceği olanağının kanunla kendisine tanınmış olduğu gösterilebiliriz. Bu durumda sabit kıymetler için seçilen yatırım alanları büyük önem taşımaktadır. Kurumun rant binalarından İzmir Büyük Efes Çelik Palas Otelleri, Eskişehir Otogarı ve Afyon Otel İşhanı 1964 ve 1965 yıllarında sandığa bir gelir temin etmemiş, zarar etmişlerdir. (12) Ancak burada konuyu bu yönü ile eleştirirken doğal olarak bu yatırımların yatırım alanlarının yerinde olup olmadığının yanı sıra, bu rant binalarının ne şekilde işletildiğinin de dikkate alınması gerekir. Başka bir deyimle bazen yerinde bir yatırım kötü işletmecilikden dolayı da zarar edebilir.

Burada bizi daha çok ilgilendiren Sandığın bu yöndeki yatırımlarının ekonomik kalkınmamıza etkisinin ne olduğu sorusudur. Bu soruya cevap vermek için önce bu tip yatırımların Plânda turizm sektöründe öngörüldüğü gibi kullanılıp kullanılmadığını ortaya koymak gerekir. Tablo 11'de plânlı dönem içinde turizm sektörüne ayrılan yatırımlar içinde Sandığın durumu gösterilmiştir. Ancak, burada, bu fonların turizm sektörü yerine imalât sanayiinde ve sanayi sektörün diğer bir alet sektöründe kaynak olarak kullanılmasının ekonomik kalkınmamız yönünde daha etken olabileceği de tartışabilinir. Fakat, kanun sandığa bu yönde yapacağı yatırımlardan belirli bir esneklik vermesine rağmen, Sandığın daha çok Otel-Garaj ve işhanı gibi yatırımlara kayması güvenlik prensibinde belli ölçülerde ayrılamadığından ileri geldiği düşünülebilinir. O zamanda bu yatırım alanlarının iyi seçilme ve modern işletmecilik prensiplerine uygun olarak çalıştırılması gerekir. (13)

---

(12) Bkz. İkinci Beş Yıllık Plân Çalışmaları «Sosyal Güvenlik Raporu» S. 22

(13) Bu gün ileri işletmecilik teknikleri yanında doğrusal programlama metodlarından da yararlanılmaktadır.

TABLO 8 : TURİZM SEKTÖRÜ YATIRIMLARI İÇİNDE T.C. EMEKLİ SANDIĞI YATIRIMLARININ ORANI. (1963 — 1968)

Yıllar	Turizm Sektörü Genel Toplamı (Bin TL.) (1)	T.C. Emekli Sandığı Turizm Yatırım Toplamı (Bin TL.) (2)	T.C. Emekli Sandığı Turizm Yatırımlarının Genel T. Y. Oranı % (3)
1963	80.293	53.300	66
1964	121.000	63.061	52
1965	135.897	57.516	42
1966	97.000	28.600	29
1967	112.985	43.450	38
1968	147.000	39.000	27

Kaynak : Kalkınma Plânı I. Beş Yıl (1963 — 1967) Genel ve Katma Bütçe Döner Sermaye ve İktisadi Devlet Teşekkülleri Yatırımları.

Tahviller ve Milli Bankalara yapılan plâsmanları için Sosyal Sigortalar Kurumu plâsmanlarını incelerken söylediğimiz fikirleri aynen T.C. Emekli Sandığı içinde söyleyebiliriz. Ayrıca sabit kıymetlerde görülen verim düşüklüğü sonucu yukarıdaki tablolarda görülecegi gibi pay senetleri ve tahvillerin Sandığın plâsman bünyesindeki yerini arttırmaktadır.

T.C. Emekli Sandığının söz konusu plâsmanları dışında, belirli kıstaslar içinde iştirakçilerine borç para vermek için her yıl ayırdığı bir ikraz fonu mevcuttur. Bu fondan yararlananların sayısı ve fondan iştirakçilere verilen ikrazların yıllara göre değişimi Tablo 9'da verilmiştir.

TABLO 9 : İŞTİRAKÇİLERE VERİLEN YILLIK İKRAZ TOPLAMI VE İKRAZ ALANLARIN SAYISI (1955 — 1966)

Yıllar	Toplam İkraz (Bin TL.) (1)	Endeks (2)	İkraz Alanların Sayısı (3)	Endeks (4)
1955	15.384	100	26.325	100
1960	50.249	327	57.900	220
1961	57.749	115	61.825	107
1962	64.535	112	71.732	116
1963	130.186	202	95.855	134
1964	129.231	99	70.043	73
1965	216.810	168	131.193	187
1966	172.949	80	102.989	79

Kaynak : T.C. Emekli Sandığı.

(3) Ordu Yardımlaşma Kurumu Yatırım Politikası :

Milli Savunma Bakanlığı ve Türk silâhlı kuvvetleri mensupları için munzam bir sigorta olarak 3. 1. 1961 tarihli ve 205 Sayılı Kanunla kurulmuş olan Yardımlaşma Kurumunun aynı Kanunun 33'cü maddesine göre mevcutlarının işletilmesi aşağıda belirtilen alanlarla sınırlandırılmıştır. (14)

(a) Menkul ve gayrimenkul mallara yatırmak,

(b) Paysenetleri ve tahviller satın almak,

(c) Şirketler kurma ve kurulmuş şirketlere ortak olmak,

(d) İkraz fonu tesis etmek.

(e) Mesken kredisi vermek.

(f) Özel okullar açmak ve üyelerinin çocuklarına kurs vermek,

Bu ayrım içinde yer alan mesken kredisi ve ikraz fonu ile Kurumun ticaret ve sanayi alanlara yaptığı yatırımları, toplam plâsman bünyesinin % 90,0'nına yakın kısmını tutmaktadır. Sanayi ve Ticari alanlara yapılan yatırımların Kurum varlığına oran % 44,9'dur. 1966 yılında Kurumun nakit girişler toplamının 150 milyonunun yatırıma ayrılabileceği tahmin edilmektedir. (15)

TABLO 10 : ORDU YARDIMLAŞMA KURUMU 1966 YILI YATIRIM PROGRAMI

Yatırım Cinsi (1)	Bin TL. (2)
1. Sınai ve Ticari Yatırımları	42.645
2. Gayrimenkul Yatırımları	600
3. Diğer Yatırımlar	2.200
4. Mesken Kredisi Yardımı	44.000
5. Borç verme	57.555
6. Ordu Pazarları	3.000
TOPLAM	**150.000**

Kaynak: II. Beş Yıllık Plân Çalışmaları, Sosyal Güvenlik Raporu

Tabloda görüldüğü üzere Kurum en az gayrimenkulle para yatırmaktadır. Kurum bu açıdan incelendiği zaman diğer sosyal güvenlik örgütlerine karşıt olarak fonların işletilmesinde daha riskli alanlara yöneldiği görülür.

(4) 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa Göre Faaliyet Gösteren Sosyal Sigorta Sandıklarının Yatırım Politikası :

Ülkemizde iki ana sosyal güvenlik örgütü olan Sosyal Sigortalar Kurumu ve T.C. Emekli Sandığı dışında kalan tüm sosyal sigorta sandıklarının yıllık prim gelirlerinin toplam sosyal güvenlik prim gelirlerini içindeki oranı ortalama % 2,0'dır. (Tablo 11)

Söz konusu Sosyal Sigorta Sandıklarınca kullanılabilir

(14) Bkz. 3.1.1961 tarihli 205 sayılı Kanun Madde. 33

(15) Bkz İkinci Beş Yıllık Kalkınma plânı Çalışmaları Sosyal Güvenlik Raporu.

TABLO 11 : S.S.K. VE T.C. EMEKLİ SANDIĞI DIŞINDA KALAN SOSYAL SİGORTA SANDIKLARININ GELİRLERİNİN YILLARA DAĞILIMI VE PRİM GELİRLERİNİN TÜM SOSYAL GÜVENLİK PRİM GELİRLERİ İÇİNDEKİ YERİ (1960 — 1966)

Yıllar	S. S. Sandıklarının Toplam Gelirleri (Bin TL.) (1)	Endeks (2)	S. S. Sandıklarının Prim Gelirlerinin Toplam Gelire Oranı % (3)	Toplam S. Güvenlik Prim Gelirleri İçinde S. S. Sandıklarının Prim Gelirleri Oranı % (4)
1960	27.285	100	71,4	1,9
1961	36.874	135	81,1	2,3
1962	39.638	107	68,8	2,1
1963	48.216	121	68,6	2,3
1964	60.365	136	63,3	2,9
1965	60.456	100	52,4	1,5
1966	69.078	114	61,0	1,4

Kaynak : S. S. Örgütlerinden alınmıştır DPT.

Not : Tabloda yer alan Sosyal Sigorta Sandıkları ile ilgili gelirlerin içinde Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı ile D. D. Y. Emekli Sandığı prim gelirleri dahildir.

fonları tüzükleri ile tesbit edilen oranlar içinde pay senetlerine, tahvillere, gayrimenkullere, süreli ve süresiz mevduat olarak bankalara yatırılmaktadır. Ayrıca, üyeleri için bir ikraz fonuda sandıklarca tesis edilmektedir. Ancak, pay senetleri ve tahvillere yapılan plâsmanlar, sözü edilen sandıkların plâsman bünyesi içinde daha önemli bir yer tutmaktadır.

SONUÇ :

Ekonomik yönden az gelişmiş ülkelerde fert başına millî gelirin düşük olması ve gelir dağılımındaki dengesizlikler sonucu, bu ülkelerde fertlerin tasarruf olanaklarını yok denecek şekilde sınırlamaktadır. Ayrıca bu tip ülkelerde mevcut tasarrufların yatırımlara yöneltilmesini sağlayacak sermaye piyasası da teşekkül etmiştir. Bu ülkelerde sınırlı olan sosyal sigorta örgütlerinin yaygın bir duruma getirilmesi mecburi tasarrufu sağlayacağı için, toplam tasarruf da artacaktır. Birinci bölümde de belirttiğimiz gibi bu müessesevi tasarruflar «İnstitutionlized saving» sermaye kaynakları içinde yer almaktadır.

Ülkemizde bu tip müessesevi tasarrufların, 1961 yılında yaklaşık olarak 950 milyon TL. sı plase edilmiş iken, 1966 yılında bu miktar 1.400 milyon TL. sı civarına yükselmiştir.

Sosyal sigorta örgütlerine mecburi tasarruf sonucu elde ettikleri müessesevi tasarrufların meydana getirildiği sosyal güvenlik fonlarının işletilmesi konusunda Türkiye'de üç ayrı görüşün olduğunu söyleyebiliriz.

1. Sosyal Sigorta örgütlerinin görüşü
2. İşçi Kuruluşlarının görüşü
3. Plânda yer alan görüş.

1. Sosyal Sigorta Örgütlerinin Görüşü :

Sosyal sigorta örgütleri yukarıdaki bölümlerde belirtildiği gibi fonların işletilmesinde özel yasaları ile birbirinden az da olsa farklı kriterlere sahip olmalarına karşıt, genellikle yöneldikleri yatırım alanlarından birleşme vardır. Bu da sosyal sigorta örgütlerinin öncelikle güvenlik, seyyaliyet ve randıman prensiplerine bağlı kalışlarından ve bu prensiplere aynı görüş açısından yaklaşmış olmalarından ileri gelmektedir.

Bu konudoki uygulama, söz konusu örgütlerin bu üç prensipten güvenlik ve seyyaliyet prensiplerine randıman prensibine karşıt olarak daha çok bağlı kaldıklarını göstermektedir. Bu görüşümüzü söz konusu örgütlerin seçtikleri plansman alanları da doğrulamaktadır. Örneğin, Sosyal Sigortalar Kurumu yatırıma ayırdığı fonlarının büyük bir kısmını düşük gelirli veya Kuruma bir gelir sağlamayan gayrimenkullere yatırmıştır. Kurumun plasman bünyesi içindeki arsalara yatırılan fonların oranı 1961 yılında % 54 ve 1967 yılında da tahmini olarak % 23 tür. 1961 yılından sonra Kurumun plasman bünyesi içinde arsalara ayrılan miktarlarda bir azalma olmakla beraber Kurumun bu konudaki politikasında bir değişme olmamıştır. Arsalara yapılan plasmanları yatırım tanımı içinde düşünemeyiz. (16)

Diğer bir açıdan da sosyal sigorta örgütlerinin bu konudaki politikalarından dolayı genellikle büyük şehirlerde geniş ölçüde arsalara para baglamakla ülkemizdeki mevcut arsa spekülasyonu içine ister istemez itildikleri söylenebilir. Ancak, burada sosyal sigorta örgütlerinin bu politikalarının İkinci Beş yıllık Kalkınma plânının konut Sektöründe öngördüğü ilkelere uygun olarak yürütüldüğü takdirde Plânın şehirleşme ve konut politikası ile çelişikliğe düşmezler. Şöyleki; sosyal sigorta örgütleri tarafından satın alınan arsaların belirli bir faiz haddi ile kooperatiflere devredilmesi veya bu arsalar üzerinde belli standartlar içinde yaptırılacak konutların sigortalılara devredilmesi düzensiz yerleşmelerin ve arsa spekülasyonun önlenmesinde etkili olabilir.

Ayrıca sosyal sigorta örgütleri kamu sanayi yatırımları içinde yer alan lojman, idare binaları yatırımlarını üzerlerine alarak, bu konuda kamunun ayırmış olduğu tüm fonların sanayi sektöründe kullanılmasında da yardımcı olabileceği fikri de tartışılabilir. Sosyal sigorta örgütleri kamu için yapacakları bu tip yatırımlarda kiralama sisteminden yararlanabilirler. Ancak sözü edilen sosyal sigorta örgütleri bu konuda yatırmak için ayırdıkları fonlarını aktüerya hesapları ile ortaya konan gelirin altında bir gelirle işlememeleri gereklidir.

Bu sorunla ilgili diğer bir konuda, sosyal sigorta örgütlerince genellikle mesken kredisi için belirli bir yıl içinde yatırıma ayrılan fonların o yıl içinde kullanılamamasıdır. Böylece, gerçekten kıt olan olanaklarımızda yeteri gibi değerlendirilememektedir. Örneğin, Sosyal Sigortalar Kurumunca her yıl işçi meskenleri kredisi olarak ayrılan fonların ortalama % 18.4 kullanılamamaktadır. (Tablo 12) Bu

(16) DPT, Özel İhtisas Komisyonları s. 167

TABLO 12 : SOSYAL SİGORTALAR KURUMU TARAFINDAN KOOPERATİFLERE AÇILAN MESKEN KREDİSİ VE YAPILAN ÖDEMELER

Yıllar	Açılan Kredi (Bin TL.)	Yapılan Ödeme (Bin TL.)	Fark (Bin TL.)	Yapılan Ödemelerin Açılan Krediye Oranı %
1960	268.687	198.438	70.249	73.8
1961	400.246	297.820	102.426	74.4
1962	499.654	401.674	97.980	80.3
1963	561.063	503.665	57.398	89.7
1964	661.255	548.194	113.061	82.9
1965	760.628	646.644	113.984	85.0
1966	853.001	729.922	123.079	85.5

Kaynak : S. S. K. Çalışma Raporu ve Bilânçoları (1960 — 1966)

konunun diğer bir yönü de açılan bu kredilerın gelir gruplarına göre dağılımı sorunudur. Ancak bu sorun konumuz dışında kaldığı için burada tartışılmamıştır.

Sosyal Sigorta Örgütlerinden, genellikle üyelerin ihtiyarlık veya emeklilik aylığı ödeyenlerin içinde bulundukları malî dengesizliğin bir nedeni de, ülkemizde millî bir ücret politikası ile ilişkin bir ihtiyarlık veya emeklilik sigortası politikası yürütülmemesinden ileri gelmektedir. Örneğin kamu personelinin bir kısmını kapsamı içine alan T. C. Emekli Sandığının durumu. Memur ve müstahdem maaşlarında 1950-1961 devreleri arasında meydana gelen süratli değişmeler emekliye sevkedilişi, önceden yapılan aktüerya hesaplarında da durumların dikkate alınmamış olması nedenleri ile Sandık malî bir dengesizliğe sürüklenmiştir. (17) Bu duruma ek olarak sandık mevcut fonlarının da gerekli şekilde işletememektedir.

Sosyal Sigorta örgütleri bu çeşit olaylar karşısında malî dengesizlik sorununun çözümünde sigorta prim oranlarının yükseltilmesini bir araç olarak kullanmaktadırlar. Uzun süre içisde bu durum bir tedbir olarak düşünülebilinir. Zaman zaman sigorta prim oranlarının yeniden düzenlenmesi yoluna gidilmesi de doğaldır. T. C. Emekli Sandığı tarafından da emekli keseneklerinde bu yolda yeniden bir düzenlemeye 1960 yılında gidilmiş ise de bu konuda çeşitli nedenlerle henüz uygulamaya geçilememiştir. (18)

2. İşçi Kuruluşlarının Görüşü :

Sosyal sigorta fonlarının devlet tarafından veya devletin garantisi altında başka bir örgütçe kullanılması konusunda işçi kuruluşları çok hassastır. İşçi kuruluşlarının bu yöndeki tepkilerini iki noktada toplamak mümkündür.

a. Sosyal Sigortalar Kurumunun kuruluşunda devletin katkısı sınırlı olmuştur. Ayrıca devlet sigorta kollarının finansmanında üçüncü taraf olarak iştirak etmemektedir. Bu nedenlerle işçi kuruluşları kendi düşünceleri içinde doğal olarak devletin bu fonlar üzerinde tasarrufta bulunması fikrine yanaşmamaktadırlar.

b. İşçi kuruluşlarına devletin bu fonları kullanma şekli ile ilgili açık ve doyurucu bir bilgi verilmemektedir. Söz konusu örgütlerce bu konunun faydası ve zorunluluğu net bir şekilde bilinmemektedir. Bu yönden de işçi kuruluşları bu fikrin karşısındadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde detaylı bir şekilde belirttiğimiz gibi sosyal siyorta fonlarının ekonomik kalkınmada kullanılması sonucu üretimde meydana gelecek artış fert başına düşen millî geliri olumlu yönde etkileyecektir. Dolayısı ile bu durum sosyal hayatta refahın sağlanmasında yardımcı olacaktır. Konuyu bu yönü ile işçi çerçecesi içinden kurtarmak gerekir.

3. Plânda Yer Alan Görüş :

Birinci ve İkinci Kalkınma Plânında ve Stratejilerinde bu yönde yer alan ilkeler çalışmamızın birinci bölümünde çeşitli yönleri ile verilmiştir. Özetle, her iki plânda da yer alan fikirlerin tek bir noktada toplandığı söylenebilir O da, bu fonların ekonomik kalkınmamız ve sosyal ilerlememiz yönünden değerlendirilmesi gerekliliğidir. Ancak, geçen altı senelik plânlı süre içinde bu fonların kullanılması çeşitli nedenlerle Plân ilke ve amaçlarına istenilen şekilde uygun olmamıştır.

Söz konusu nedenlerin başlıralarından biri de, sözü edilen örgütlerin yatırım alanlarını düzenleyen yasaların çeşitli zamanlarda ve farklı görüşlerle çıkarılmış olmasıdır. Bu bakımdan, konu ile ilgili tüm yasaların plân ilke ve amaçlarına uygun olarak yeniden gözden geçirilmesi ve uygulanan politikada birliğin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, aksaklıkların sadece yasalardan ileri gelmediği de söylenemez. Mevcut düzen içinde de fonların ekonomik kalkınmamız ve sosyal ilerlememiz yönünden bugünkü durumdan daha iyi bir şekilde değerlendirilmesi mümkündür. ILO'ca konulan prensipleri incelerken belirttiğimiz sözü edilen prensipler daha çok gelişmiş ülkeler için bir kriter olabilir.

(17) Bkz. 1. **30 yıllık emeklilik süresini 25 yıla indirilmesini öngören 11.7.1953 tarihli 6122 sayılı kanun.**

2. **Emekli aylıklarına % 10-25 oranında zam yapılmasını öngörenz 1.3.1954 tarihli 6341 sayılı kanun.**

3. **1.3.1959 tarihli ve 7244 sayılı Kanunla memur maaşlarının % 100 zam yapılmıştır.**

4. **6241 sayılı Kanunla yapılan zamlar kaldırılarak emekli aylıklarına % 100 zam yapılması 1.3.1959 tarihli ve 7236 sayılı Kanunla sağlanmıştır.**

5. **Subayların erken emekliye ayrılmaları ve emekli maaş oranlarının artırılması 29.7.1960 tarihli ve 42 sayılı Kanunla öngörülmüştür.**

6. **Memur ve emeklilerin maaşlarını 1.3.1961 tarihinden itibaren de % 35 oranında yükseltilmesi 24.2.1961 tarihli ve 263 sayılı Kanunla öngörülmüştür.**

(18) Bkz. **1.3.1959 tarihli ve 7236 sayılı Kanunla emekli keseneği % 7'e çıkarılmıştır. Ancak, geçici 2. maddeye göre % 5 olarak alınmakta olan emekli keseneği % 6 üzerinden alınması öngörülmüştür. 7466 sayılı 1960 yılı Muvazene-i Umumiye Kanununun 22. maddesine göre keseneklerin % 6 üzerinden alınmasına devam edilmiştir.**

BİR AYIN İÇİNDEN...

Sosyal Sigortalar Kurumu 27'nci Genel Kurulu Haziran ayı içinde yapıldı. İşçi, işveren, hükümet ve Üniversite temsilcilerinin katıldığı toplantıda, Kurum üzerinde bir süreden beri yapılmakta olan propagandanın yersiz olduğu ilgililer tarafından açıklandı. Resimde Genel Kurula katılan delege ve konuklar görülüyor.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) yıllık Genel Kurulu Cenevre'de oldu. Genel Kurulda Türkiye'yi temsilen işçi, işveren ve hükümet temsilcileri katıldılar. Resimde Türk delegasyonu toplantıyı izlerken görülüyor...